RNEST BERNEA

INDEMN LA SIMPLITATE

CUGETAREA-GEORGESCU-DELAFRAS

Domnului

Titus Pârvulescu

aceste mărturisiri după

mulți ani de luptă și suferință

aduse cu sincera mea

prețuire și afecțiune

Ernest Bernea

26.V.94

Buc.

ÎNDEMN LA SIMPLITATE

DE ACELAȘI:

CARTEA CĂPITANILOR — Horia, Tudor, Iancu.

GÂND ȘI CÂNTEC — poesii.

PAȘI IN SINGURĂTATE — poeme în proză.

CTITORII — politică.

PRELUDII — esseuri.

TIMPUL LA ȚĂRANUL ROMÂN — Contribuție la problema timpului în religie și magie.

GATA DE TIPAR:

MOLDOVĂ TRISTĂ — cântece și povestiri.

CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE — o critică a culturii românești.

IN PREGĂTIRE:

CIVILIZAȚIA ROMÂNĂ SĂTEASCĂ — O introducere.

SETEA DE ABSOLUT — Incercare de filosofie morală.

ERNEST BERNEA

INDEMN LA SIMPLITATE

MĂRTURISIRI PENTRU UN OM NOU

CUGETAREA — GEORGESCU DELAFRAS
BUCUREȘTI, IV — STR. POPA NAN, 21
1184—941

Coperta de MAC CONSTANTINESCU

LUI

VICTOR GÂRCINEANU şi IORDACHE NICOARĂ

în apropierea cărora am scris aceste pagini

INDEMN LA SIMPLITATE

INDEMN LA SIMPLITATE

Omul a purtat în decursul vremurilor o luptă tragică pentru câştigarea unui prisos de bine. In epoca modernă acest bine a fost văzut sub forma progresului şi a civilizaţiei. Singur, sau în mijlocul societăţii, omul s'a străduit în acest sens.

Socotit în roadele sale, astăzi după trecere de vreme, progresul continuu s'a dovedit înşelător. Omul modern a avut o sete de mai bine, dar nu s'a aplecat îndeajuns asupra naturii acestui bine. Punctul luminos, unificator, a lipsit. Lumea nouă s'a încrezut prea mult în civilizaţie şi progres, dar nimeni nu sta să gândească ce anume sunt acestea pentru fiinţa spirituală a omului. Şi atunci drumurile s'au deosebit, după cum deosebite erau idealurile.

Civilizaţia acestei ultime epoci istorice a făcut din om „o fiinţă complexă". Găsim în această tendinţă şi stare a sufletului contem-

poran o caracteristică a vieții moderne, dornică de progres.

Ce înseamnă oare această complexitate a omului de azi, produs ultim al unor credințe vechi? O continuă creștere a nevoilor materiale, o desvoltare a lor fără limită. Judecată interior, ea mai înseamnă rafinament și ornamentație. Aceste însușiri alcătuesc tot atâtea semne de distincție.

Să lămurim lucrurile mai departe. Complexitatea omului de azi nu înseamnă ceea ce am putea crede că înseamnă, adică: distincție în înțeles de superioritate, complexitate în înțeles de adâncime și frumusețe interioară. Complexitatea aceasta care era și o sete de a se îmbogăți, a pus omul sub povara unor elemente secundare, din afara ființei noastre morale, din afara nevoilor acestei ființe, l-au încărcat și l-au prefăcut până la năruire.

Educația a fost făcută în raport cu unele valori la modă, de natură mai mult socială și materială. Omul a avut o sete de a progresa, de a crește chiar interior; omul a încercat să depășească starea în care se afla dar nu în raport cu anumite valori spirituale permanente ci în raport cu oamenii. Etica modernă a avut la temelie nu atât o dorință sinceră de proprie depășire ci mai mult o dorință de întrecere între oameni.

Cu cât omul și-a creat mai multe nevoi, semn al unei înalte trepte de civilizație, cu

atât el a devenit mai puţin stăpân pe sine, cu atât a fost mai puţin liber. Sufletul său aparent înălţat, devenise lipsit de putere, se subţiase şi se complicase. Cuprinzând ceea ce nu-i era firesc, renunţând la ceea ce îi era esenţial, pentru podoabă, şi-a pierdut adevărata frumuseţe şi tărie. Vieaţa interioară a omului a avut toate aparenţele unei creşteri adevărate; în realitate s'a petrecut o sărăcire şi anume din cauză că această creştere nu era organică ci era o adunare, o adăugire. Nevoia de a corespunde vremurilor, ambiţiile şi gusturile nenumărate, tot rafinamentul intelectual şi estetic, l-au sedus şi l-au îndemnat către o lume a decorativului şi inutilului.

A fi o fiinţă complexă nu este în sine o stare rea; dimpotrivă. Trebue însă să fie rodul unei serioase şi fireşti creşteri interioare, creşteri a elementelor esenţiale, a stâlpilor vieţii noastre morale. Trebue să fie o îmbogăţire a ceea ce ne aparţine esenţial. Altfel ajungem la tipul omului modern, prezent încă între noi şi specific tuturor epocilor decadente, omul descentrat în care vieaţa este nefirească şi voinţa lipsită de îndrumare. Povara trufiei, povara propriilor creaţii ale omului, povara combinaţiilor şi construcţiilor aşa zisului progres cultural şi civilizator, apasă încă sufletul celor mai mulţi dintre noi.

Omul acesta a confundat complexitatea cu complicaţia. Iată numele adevărat al stării

sale interioare. De aceea este atât de nenorocit, de aceea este atât de greu de înţeles şi de satisfăcut. Omul despre care vorbim este mereu nemulţumit, mereu ridicat împotriva vieţii şi a condiţiilor date. Omul complicat este o fiinţă dificilă şi nenorocită.

In setea sa de progres şi de civilizaţie materială omul s'a descentrat, adică a confundat esenţialul cu secundarul, dând o atenţie deosebită celor ce nu-l alcătuiau în fond. Omul cetăţii de azi este un om făcut, este o fiinţă artificială. S'a construit înfruntând legile fiinţei sale morale. Tot ceea ce a fost adăugat nefiresc şi a împodobit sufletul său mândru, nu a făcut decât să-l scoată din făgaşul destinului său propriu, de om.

Pentru ca o înnoire să fie posibilă, omul trebue să renunţe la aceste podoabe ale modernismului, pentru a se reîntoarce către elementele originare ale făpturii sale.

Nu poate fi vorba de o renunţare la progres şi nici de o întoarcere la „starea naturală" a unui filosof francez, ci de mergerea înainte dela început pe calea deschisă nouă, în desvoltarea omeniei şi a tuturor virtuţiilor ce-o alcătuesc. Ce înseamnă pentru noi întoarcere? Inseamnă renunţare la inutil, la rugina sufletului. Ce înseamnă desvoltare? Ce înseamnă progres? Inseamnă creştere din sâmburele fiinţei, înseamnă, în limita superioară,

înflorire. Aceasta înseamnă a fi cult, a fi om superior, a fi distins şi complex: înflorire. Să ajungi să-ţi exprimi esenţa. Nu întoarcere deci, nu oprire, ci creştere deplină şi firească.

Aci se aşează simplitatea. Simplitatea este starea morală a omului care se mişcă esenţial şi sincer. Simplitatea în etică, întocmai ca şi în estetică, înseamnă linie mare. Liniile mari dau sensul făpturii, liniile mari constituesc.

Simplitatea ca stare morală este o stare originară, legată de începutul fiinţei. De aceea Evanghelia, cartea simplităţii şi a permanenţei vorbeşte de simplitate în legătură cu copilul şi profetul. Fiind originară, simplitatea este o stare a firii, o stare a celor care păstrează legătura cu Dumnezeu.

Nefiind legată de poverile podoabelor inutile, simplitatea dă omului un echilibru interior, o tărie şi o mare stăpânire de sine. Omul simplu rămâne cu sine, curat şi întreg, liber de elementele inutile, adăugate, exterioare. Omul simplu trăieşte vieaţa din plin şi firesc; o trăieşte astfel pentrucă este în ea.

Simplitatea dă o siguranţă şi o certitudine interioară adevărată, dă putere de depăşire a contingenţelor şi viciilor apăsătoare. Pe calea simplităţii omul se împlineşte pentrucă trăieşte firesc şi esenţial.

Simplitatea este starea morală prin care o seamă de taine ni se deschid. Firescul şi armonia ei o fac să rodească şi pe o altă dimen-

siune a vieții, aceea a orizontului deschis. Sensul vieții este prins mai ușor și mai adevărat de omul simplu decât de omul complicat, pentrucă cel dintâi păstrează legătura directă cu viața, are totodată simțul realității aparente și tainice. A fi simplu înseamnă a fi în vieață, a fi în vieață înseamnă a-i trăi și cunoaște sensurile. Sensul vieții nu poate fi prins stând în afara ei, călcând un drum artificial. Omul simplu trăiește cu ochii în distanțele mari ale lumii.

Din aceste elemente și înfățișări ale simplității înțelegem cum acela care trăiește cu adevărat în simplitate ajunge să trăiască și în lumină, în frumusețe. Ființa sa interioară, aparent mică, are dimensiuni foarte mari, neînțelese de acei care judecă după criteriile civilizației burgheze. Omul simplu ajunge să cunoască adâncurile și să cuprindă lumea, să se înrădăcineze în loc rodnic. Liber de orice povară morală sau materială el merge pe căile firești ale omeniei ; cugetul și fapta sa nu sunt legate de lucruri slabe, ci de tării ascunse.

Bucuria trăirii în simplitate poate fi înțeleasă din libertatea și rodnicia pe care o câștigă omul.

Omul simplu este o făptură vie ; este o făptură originară de mare plinătate și echilibru interior.

LA VÂNAT DE OAMENI

LA VÂNAT DE OAMENI

De ce se urăsc oamenii? E atât necunoscut și atâta suferință legată de soarta noastră încât legea de toate zilele ar trebui să fie numai dragostea și mângăierea.

De ce se chinuesc oamenii unii pe alții? N'au loc sub soare? Nu le ajunge pânza cerului? Sunt atât de grele păcatele ce ne apasă încât ar trebui să lucrăm până la cea din urmă fărâmă de putere pentru a înlătura urâtul ce ne desparte unii de alții.

E multă frumusețe în lume dar oamenii orbi nu o văd. Inclinarea spre a face răul e atât de puternică încât pentru a o învinge a fost nevoie de marea dragoste și jertfă a Dumnezeului întrupat.

Sunt oameni sinceri și sunt oameni vicleni. E sfâșietor de trist să vezi cum între oameni ca și între popoare calea înșelăciunii dă pas înainte celor ce o folosesc.

Vieaţa ne dă foarte des acest spectacol: omul bun, omul curat este vânatul celui viclean; acesta din urmă nu poate trăi fără pradă. Morala publică aduce laude şi răsplăteşte fapta acestuia, faptă care nu are nici o deosebire faţă de aceea a unui lup fugărind o căprioară pe întinderile albe ale zăpezii.

De ce stau oamenii la pândă şi se vânează unii pe alţii? De ce cred ei că au loc în lume numai atunci când dispare altul? Locul tău, locul darurilor proprii nu ţi-l poate lua nimeni; îl ai odată cu vieaţa.

OMUL „CIVILIZAT"

Omul „civilizat" este în genere înclinat să trăiască mai mult prezentul; prezentul care, fără un sens și o luptă a noastră, nu reprezintă nimic și care fuge; să-l trăiască prin toate simțurile trupului atât de rafinat de civilizația aceasta de care sunt atât de mândri.

A mânca bine, a îndrăgi femei frumoase, a fura și exploata pe cei slabi, a dormi lenea unui trup obosit de senzații tari, a te închina icoanelor rotunde ale banului devenit în acest fel adevăratul Dumnezeu făcător de minuni, iată expresia unei vieți pentru care a trudit o lume întreagă de milenii.

Ce va fi mâine nu-l interesează pe acest, om; poate să se frângă și osia cerului! Ce va fi mâine „vom trăi și vom vedea". Totul trebue consumat acum pe calea simțurilor însetate de puternice sguduiri, trebue îndrumat către totala satisfacție a pământului uscat și nerodit din noi.

Gândurile mari, credinţele, dorul unei vieţi mai pure şi mai frumoase sunt ale poeţilor, ale visătorilor ; omul „civilizat" n'are ce face cu ele, nu le caută şi nici nu le cultivă pentrucă „nu umblă după himere". Acest om îndobitocit de binele material, acest om al prezentului stors de sensuri, acest om îşi duce vieaţa numai cu perdelele trase, închis, apăsat, căzut în propria sa întunecime.

Drama începe acolo unde prezenţa sa este activă. El retează elanuri, compromite credinţe, îngenunche frumuseţea şi omoară omenia. El nu poate suferi altceva dincolo de fiinţa sa înrădăcinată atât de puternic într'un pământ care şi el refuză să-l primească.

Omule mic, omule putred, omule dizolvant, de ce eşti uneori atât de puternic ? !

LIBERTĂŢI ŞI LIBERTATE

De veacuri omul suferă şi luptă pentru libertate. Libertatea de cuget, de faptă, libertatea pentru darurile frumuseţii şi ale credinţei.

O zădărnicie cât muntele vieţii. Omul trăieşte mereu, trăieşte desgustător de plin toate libertăţile făpturii sale căzute ; trăieşte libertatea desfrâului, a minciunii, a lenei şi a furtului ; libertatea tuturor păcatelor, libertatea care distruge, care schimbă vieaţa într'o mlaştină unde cresc numai plante otrăvitoare.

Aceasta pentrucă omul nu a înţeles şi nici nu a făcut nimic pentru câştigarea adevăratei libertăţi care este o condiţie absolută a omeniei.

Libertatea nu poate fi găsită decât în inima ta. Nu căta în jurul tău ceea ce ai în tine. Sfarmă piatra ce acoperă aurul.

Libertatea este un dar al lui Dumnezeu. Libertatea nu poate fi decât interioară, nu poate

fi decât creaţie; libertatea este putere deschisă pajiştilor înflorite ale lui Dumnezeu.

Când omul apare, omul de conştiinţă şi misiune, apare şi libertatea. In acest caz libertatea nu este ceva formal şi relativ, ci este ceva esenţial şi absolut. Imprejurul omului adevărat, în fapta şi în cugetul său, în simţămintele care îl străbat, libertatea este o cale a vieţii şi a desăvârşirii, este o condiţie a spiritualităţii şi un semn al omului în rosturile sale mari.

RÂSUL DURERII

Sunt oameni care râd în fața suferinței, suferința lor sau a altora. Râsul în fața suferinței exprimă două naturi, deși are o singură înfățișare. Intre acei ce râd în fața încercărilor grele sunt deosebiri esențiale.

Unii oameni râd în fața suferințelor dintr'o nesimțire, dintr'o infirmitate lăuntrică. Ei nu pot să înțeleagă suferința; nici n'o acceptă nici n'o înlătură. Acești oameni râd pentrucă nu văd, pentrucă sunt lipsiți de omenie.

Alții râd că n'au ce se face, râd că altfel iar doborî durerea, râd să înșele, să mângăe propriul lor suflet sau pe al altora. In cazul acesta râsul este o terapeutică morală cu mari roade.

Cine râde de suferința lui și a altuia, fără ca acest râs să aibă o temelie de adâncă umanitate, adică să fie îndemn, depășire, leac împotriva răului prezent, este un cinic. Cinismul este unul din cele mai triste peisagii ale sufletului omenesc.

DELA HUMOR LA BATJOCURĂ

Sunt oameni care din orice situaţie ştiu să scoată la lumină partea comică. Râsul în sine sau judecat din punct de vedere moral nu este de condamnat. E un lucru firesc al naturii noastre ; are o înrâurire positivă asupra vieţii lăuntrice.

Trebue făcută însă o deosebire care îndeobşte nu este luată în seamă. Sunt oameni cari caută să picure cu acidul trufiei lor suferinţa şi îngenuncherile în faţa destinului ale altora. Aci râsul nu mai are un sens creator. Oamenii se socotesc în genere prea deştepţi şi îşi hrănesc trufia din sufletul celor mai adânc încercaţi. Râsul în acest fel trebue condamnat pentrucă are un sens negativ. Este ceea ce numim batjocură. Şi nimeni nu are dreptul de a se chema om dacă se simte bine când râde pe seama celor mai adânci şi umane dintre stările interioare ale fratelui său.

Există totuşi un alt fel de râs creator. E vorba de *humor*. Oamenii cari sunt dăruiţi cu acest simţ al humorului sunt dintre cei mai buni. Râsul lor este positiv, este luminat. Râsul lor este o bucată din dorul nostru de vieaţă.

Humorul este blând ; batjocura este crudă. Humorul este uman ; râsul batjocoritor este inuman. Inteligenţa este prezentă în humor ca şi în batjocură, dar această aleasă însuşire a omului este aci curată, nu este pervertită, drăcească cum e în al doilea caz.

DISCUŢIA

Discuţia în contradictoriu e bună numai când o conduce Socrate. Altfel este nerodnică în ceea ce priveşte subiectul şi nenorocită în ceea ce priveşte raporturile dintre oameni. Dialogul are regulele lui pe care nici cei mai buni dintre noi nu le pot respecta.

Obişnuit aceste discuţii pun în lumină o seamă de defecte ale convorbitorilor, ieşite desigur de cele mai multe ori din setea de dominaţie şi din teama de a nu fi înfrânţi ; amândouă izvorîte din trufie.

Discuţia în contradictoriu este bună numai când se găsesc oameni cari sacrifică toate elementele personale şi cari se înţeleg în chip desăvârşit asupra unui lucru : adevărul.

Un duh bun vorbeşte : „îmi plac mai mult mărturisirile. Discuţiile în care cad fără voia mea, mă fac să sufăr. Descopăr la prietenul meu o slăbiciune, sau am o ieşire neaşteptată ; şi pentru una şi pentru alta mă întristez şi sufăr.

Lupt continuu împotriva duşmanului din mine, mă străduesc să-mi scutur rugina sufletului şi e nedemn ca pentru un moment de falsă biruinţă să-mi frâng lumina.

De aceea de multe ori cedez cu toată conştiinţa dreptăţii mele".

TRUFIA

In comunitățile omenești întâlnim adesea un spectacol dintre cele mai triste. Oamenii mai simțitori, mai curați și mai blânzi sunt deobiceiu obiectul batjocurii celorlalți lipsiți de aceste daruri.

Bunătatea care este strâns legată de simțire aleasă și de curățenie, de cele mai multe ori este luată drept prostie. Lipsa de capacitate în a face răul și a brutaliza este socotită ca o infirmitate morală și deci obiect de batjocură.

In om este o ciudată înclinare de a se distra și exprima trufia pe această cale.

Dar nu numai atât. Omul este înclinat adesea să creadă în desăvârșita sa putere: stăpân deplin pe soarta sa și a semenilor, stăpân neîntrecut și bun cârmuitor a toate.

Este aci un sens întors și tragic al vieții morale.

Omul cade adesea în mrejele mulțumirii de sine, în înțelesul închipuirii de sine. Trufia naște din această stare.

Trufia înseamnă o acordare de credit nefirească față de persoana noastră ; e un fel de încântare până la autodivinizare. Aparent trufia este tărie și superioritate. In fond însă această stare morală este slăbiciune și decadență. Omul trufaș este un om suficient, un om cu orizontul strâmt. Omul trufaș dovedește o jalnică *sărăcie spirituală ;* el duce o vieață de mare platitudine și întunerec.

Când trufia apare, căile marilor experiențe interioare, legătura cu izvoarele omeniei noastre, puterea de înnoire și realizare nu mai sunt cu putință.

Increderea în puterile noastre, în însușirile proprii este absolut necesară unei vieți rodnice, cu condiția ca această încredere să nu treacă dincolo de limitele firești ale făpturii noastre neîmplinite.

Din lipsa de conștiință a omului a născut această stare de tristă suficiență a vieții morale care se exprimă prin trufie.

MINCIUNA

Oamenii nu pot trăi fără să mintă. Minciuna este o hrană zilnică mai ales pe masa oamenilor „de sus". Poleită cu nume de inteligenţă, diplomaţie sau alte meşteşuguri, minciuna chiamă, leagă şi desleagă, preface şi mai ales farmecă. Minciuna ascunde totdeauna ceva ; minciuna este perdeaua trasă crudelor dar nu mai puţin frumoaselor adevăruri.

Minciuna este prezentă în viaţa noastră nu numai pentrucă sunt oamenii mincinoşi, oameni care suflă continuu cuvinte rotunde şi subţiri ca băşicile. Ea este cultivată şi de-o altă categorie, de aceea a trufaşilor. Omului îi place minciuna, îi place să fie minţit. Spune cuiva un lucru adevărat ; spune-i direct tot ce crezi nedemn şi urât din gândul şi fapta sa. Vei culege imediat ura şi dispreţul. Spune-i minciuni plăcute care să-i satisfacă închipuirea de sine, spune-i vorbe goale dar catifelate

şi vei culege sigur dragostea şi preţuirea sa.

Omul acesta civilizat, omul de care suntem atât de mândri, nu vrea să gândească, nu vrea să lupte, nu vrea să renunţe pentru a-şi întări făptura atât de goală şi nenorocită. El umblă acoperit de o strălucire asemănătoare aceleia din mlaştinile netulburate.

Ah omule, cum îţi mai miroase sufletul dela distanţă !

Omul cinstit supără ; supără pentrucă sfarmă urâtul din preajma lui şi cutremură casele deprinderilor rele. Omul cinstit incomodează ; incomodează pentrucă prezenţa lui nu cultivă florile urât mirositoare ale minciunei şi furtişagului.

Climatul cinstei este aspru, este tare de nu poate rezista orice făptură cu nume de om. Climatul cinstei cere forţă, cere eroism, cere despicarea lucrurilor până'n esenţa şi sensul lor adevărat.

Pieptul plăpând al omului arareori rezistă marilor înălţimi.

FIRE INTOARSĂ

Făptură sculptată de mâinile subţiri ale tuturor rătăcirilor, omul cetăţii noastre caută sensuri acolo unde au secat toate luminile. Sensibilitatea sa pentru lucrurile mărunte şi uşurinţa cu care trece peste cele de mare însemnătate ne arată cât de tulburată îi este fiinţa.

Sufletul tău se frânge sub povara durerilor din răscruci, gândul tău aleargă pe căile cerului deschis ca o minune şi oamenii „societăţilor distinse" te săgetează ironic şi te dispreţuesc că ai călcat regulele etichetei.

Omul cetăţii cunoaşte, respectă şi poartă grije obositoare tuturor rânduielilor sociale, tuturor moravurilor şi formelor inutile. Pentru el „bunele moravuri" alcătuesc bunul suprem. Iată aci o problemă de existenţă : eşti om cât ştii să te porţi în societate, nu cât cuprins lăuntric ai. Câtă durere şi încruntare, câtă tristeţe şi desnădejde trage după sine o

greşeală, făcută în felul comun al salutului, al convorbirilor sau al ospeţelor. Sufletul se cheltuie năpraznic ca după o pierdere ireparabilă.

Furtul, nedreptatea, crima, alungarea bunului Dumnezeu, semănate zilnic în urma paşilor şi bătute adânc în metalul vieţii sunt lucruri de nimic în ochii acestui om. Işi întoarce privirea rătăcită către formele reci şi gângavul ton al uşuratecului său fel rătăcit şi întors.

OAMENI UNIVERSURI INCHISE

OAMENI UNIVERSURI INCHISE

Aceeaşi făptură, aceeaşi esenţă. Oamenii sunt originar făpturi ale lui Dumnezeu şi totuşi ei se deosebesc atât de mult. Chiar acela pe care îl socotim asemănător nouă, frate sau prieten, nu ne poate şti până în cele mai tăinuite cute ale sufletului şi nici nu poate înţelege deplin durerea noastră. Omul pe care îl socoteşti cel mai apropiat nu-ţi înţelege graiul tocmai când el rosteşte focul încercărilor, tocmai atunci când ai mai mare nevoie de ajutor. Tu îi mărturiseşti că te doboară suferinţa iar el te îmbărbătează cu glume uşoare.

Omul pentru om e marea necunoscută ; omul şi destinul său aparţin reciproc fără putinţă de trecere în altă sferă de existenţă. Cele mai adânci, mai proprii şi mai autentice experienţe interioare rămân pentru alţii în întregime şi definitiv necunoscute ; pe deoparte că nu pot fi exprimate iar pe de alta pentrucă cel de

lângă noi, chiar fratele bun, nu poate merge în depăşirea de sine până la identificarea cu fiinţa şi destinul altuia.

Neputinţa de pătrundere în fiinţa celuilalt, neînţelegerea între om şi om face ca fiecare dintre noi să trăiască întocmai ca într'un univers închis. Aci stă un izvor al dramei omeneşti un izvor neîncetat de suferinţă.

Zadarnic aşteptăm să cadă o rază de lumină din ochii celor cu care convieţuim, zadarnic aşteptăm pentrucă fiecare din ei duc poveri fără de număr, închişi în orizontul lor.

O reparaţie a soartei tragice a omului o aduce dragostea, dragostea care face necuprinsul cuprins. Creştinismul e mare şi tămăduitor pentrucă pune această virtute în centrul lumei şi al vieţii. Omul poate învinge pe calea ei drumul aspru şi trist al singurătăţii, poate atinge pajiştele luminii şi contemplaţiei, poate culege florile rare ale dumnezeirii deschizând fiinţei noastre tot ceea ce până acum nu-i era dat să cuprindă.

Omul se naşte şi trăieşte laolaltă cu semenii săi dar creşte şi se mântue dincolo de obştească vieţuire, în transcendenţă.

LEGE ŞI OM

In lumea noastră de aci a trebuit să fie lege şi să fie judecată. Altcum nici nu se poate; este în firea vieţii obşteşti. Legea organizează această vieaţă şi o îndrumează.

Omul este o fiinţă complexă care depăşeşte dimensiunea socială a vieţii. Acest lucru, legea şi mânuitorii ei îl ignoră cu desăvârşire, ceea ce duce la înlăturarea forţelor individuale creeatoare, la oprimarea ritmului ascendent şi pozitiv al vieţii spirituale. In acest fel, legea expresie firească a societăţii, este un cleşte nimicitor al omului duh şi destinului superior.

Aşa cum ne arată în deosebi ultimele două veacuri, legea nu are legături directe cu vieaţa, vieaţa omului pe care nu o cuprinde şi pe care trebue să o cuprindă, pentrucă vrea s'o îndrumeze. Excesul de abstracţie al omului modern a nesocotit până la distrugere omul concret,

omul viu. O cunoaştere a legilor şi o putere de legătură logică i s'au părut îndeajuns conducătorului pentru a ferici lumea întreagă. Vieaţa însă trecea fără să fie luată în seamă, ceea ce a dat naştere în bună parte dramei omului modern.

De aceea când suntem puşi judecători peste oameni, adică, peste ceva care prin natura sa nu este mai pre jos de noi, trebue să luăm în seamă omul concret, omul viu. Fiecare dintre noi este un „caz aparte" în lumea aceasta ; fiecare suntem o simţire, un cuget, o făptură plină de taină cu rostul său propriu. A cunoaşte legile şi a judeca abstract după ele este o mare greşeală ; duce la suferinţă nemeritată, la negarea vieţii.

In acest domeniu ca şi în medicină, poţi fi plin de ştiinţă şi de carte dar dacă nu cunoşti bine omul pe care îl tratezi, omul viu, individual, toată această ştiinţă nu foloseşte la nimic sau mai precis dăunează.

Lege şi om nu se cuprind. Şi de nu putem îndrepta lucrurile desăvârşit, a ne da seama de acest lucru este încă un merit.

NU TE FĂ JUDECĂTORUL ALTUIA

Sunt oameni care dintr'o singură privire aruncă sentința : ești vinovat. O deplină încredere în sine îi face să-și acorde acest drept de a judeca pe alții.

Mulți dintre noi suntem înclinați să condamnăm cu o ușurință pe care nimic din gândul și din fapta noastră, nimic din făptura slabă nu o poate întemeia. Oamenii cred că dacă au văzut sau ascultat pe cineva în treacăt îl pot judeca imediat și fără greș. Stă aci o mare slăbiciune a firii noastre.

Omul este o ființă tainică și nemăsurat de bogată ; în țesătura sufletului său pot sta lucruri de nimeni bănuite. Nici după cele mai lungi și mai atente conviețuiri nu ne putem socoti în drept de a judeca pe altul. In fiecare dintre noi sălășluește atâtea puteri și slăbiciuni, atâtea frumuseți și lucruri urâte, încât cu greu am putea alege adevărul și împărți dreptatea. Numai o închipuire neîn-

temeiată despre natura făpturii noastre ne poate face să apucăm pe o cale atât de pripită și inumană.

Cine îți dă dreptul de a judeca pe altul ? De unde această calitate supra-omenească ? Este cineva dintre noi fără de greșeală ? In genere omul este înclinat de a fi foarte iertător față de sine și foarte aspru față de alții. Isus în fața oamenilor care voiau să omoare cu pietre femeia păcătoasă a spus : „cine dintre voi este fără de păcat să arunce cel dintâi cu piatra". Oamenii, la auzul acestor cuvinte, s'au înspăimântat și au dat cu toții înapoi. I-a mustrat întrebarea.

Tainele sufletului omenesc, neputința noastră de a le pătrunde și natura noastră slabă nu ne îndreptățesc să ne ridicăm ca judecători.

Judecătorul cel drept este numai Dumnezeu.

NU NEDREPTĂŢI

Muncitorul înlăturat, copilul şi bătrânul exploataţi, înţeleptul pedepsit, credinciosul prigonit. Iată rezultatul judecăţii oamenilor; oamenii aceştia care sunt aşa de aspri cu alţii şi aşa de iertători cu ei înşişi.

O tristeţe amară te cuprinde, omule bun şi drept!

E multă nedreptate în preajma noastră, avem conştiinţa ei şi nu ne străduim s'o înlăturăm. După atâta vreme de luptă pentru mai multă omenie, nedreptatea apare ca ceva cu totul nedemn. Şi totuşi ea umblă sângerând pretutindeni.

Sunt oameni care au întâlnit-o mereu îndelungul vieţii dar nu o pot accepta; nu se pot deprinde cu ea. Sunt alţii care o acceptă cu resemnare, iar alţii, cei mai primejdioşi, o produc în mod conştient.

Cine îşi înţelege sensul luptă împotriva ei.

Nedreptatea vine din substratul negativ al fiinţei noastre. Dreptatea vine din frântura de cer pusă în plămada originară a omului.

LA RĂU RĂSPUNDE CU BINE

Omul adevărat, omul bun păstrător al omeniei nu se răzbună niciodată. A răspunde la rău cu rău este dovadă de slăbiciune. A răspunde la rău cu bine este dovadă de tărie şi superioritate.

Un om ales îşi alege şi mijloacele. El nu cultivă răul pentrucă a fost dăruit cu rău. El smulge vieţii, oricât ar fi de mică, fărâma de lumină ce scânteiează ici-colo în besna nesăţioasă ce stărue cu ochi de tăciune pentru a ne înghiţi de bună voie.

Ai în faţă un mişel. Poţi fi sigur de aceasta, totuşi nu eşti îndreptăţit să-l alungi sau să-l loveşti. Poartă-te bine ; umblă frumos cu el, umblă cu mâini de aur. Omul nu e întotdeauna pe deplin ticălos. In cel mai umbrit şi apăsat suflet mai stărue uneori un sâmbure al binelui. Purtarea ta bună poate aduce la vieaţă o făptură nouă, până atunci doborîtă. Conştiinţa lui încărcată de piatra cu care te-a

lovit ieri poate fi trezită; poate fi uşurată. Mâna ta caldă, mângâierea plină de dragoste pot să sfarme urâtul din el, şi să-şi dea seama ruşinat de ceea ce a făptuit ieri.

Aşa apare lepădarea de un trecut urât şi începe o vieaţă nouă, străbătută de razele unui îndemn mereu spre bine. La omul cel mai căzut poţi avea bucuria celor mai frumoase însuşiri şi desăvârşite abnegaţii.

Atunci când omul nu e căzut în ireparabil şi chiar atunci, leacul adevărat este acela al bunătăţii, al îndemnului curat. Omul se tămădue cu iertare, cu dragoste, cu mângâiere. Cerul îşi răsfrânge din nou albastrul senin dacă noi avem tăria să deschidem largi ferestrele tuturor virtuţilor binefăcătoare.

IDEILE SIMPLE

Ideile mari şi rodnice sunt simple. De aceea nu le găseşti la oamenii de ştiinţă ci cu mult mai sigur la oamenii umili şi simpli. Aceştia din urmă nu sunt învăţaţi dar trăiesc firesc, trăiesc aproape de natură, de Dumnezeu ; sunt în lume şi vieaţă.

Ideile simple deşi aparent obişnuite, au un fond foarte adânc şi mai ales te poartă pe marile căi ale lumii. Ideile simple sunt idei originare ; ele corespund unor înalte intuiţii, unor autentice descoperiri.

Constatarea aceasta poate fi făcută la ţăranul Român, care nu rareori în privinţa calităţii, a rodniciei ideilor şi învăţămintelor asupra vieţii este superior profesorilor universitari.

BUNUL CONDUCĂTOR

Oamenii nu pot trăi laolaltă fără să se aleagă dintre ei unii care conduc. Este aceasta o lege aspră legată de natura şi de soarta noastră.

Epoca modernă şi contemporană, fie ea liberală sau comunistă, a prins omul într'un angrenaj, într'o seamă de condiţii care îi distrug felul său originar şi adânc, setea sa de libertate şi duh. Vieaţa interioară a omului de astăzi este obosită până la distrugere de elemente străine naturii ei. Colectivitatea fiind concepută ca o maşină, conducătorul cel mai nimerit şi mai firesc a fost desigur tehnicianul, cunoscătorul principiilor şi al mecanismului social.

Nerodnicia şi suferinţa contemporană arată cu prisosinţă cât de puţin corespunde tehnicianul, nevoilor istorice ale unui popor. Tehnicianul este de folos numai în serviciul comandat, nu însă ca om politic.

Inteligența și știința precisă, acumulată pe calea ei nu-i sunt îndeajuns conducătorului. Izvoare mult mai adânci și orizonturi mult mai largi trebue să hrănească sufletul conducătorului. A fi conducător este o sarcină atât de grea încât puțini sunt aceia care pot răspunde unei astfel de chemări.

Faptul însăși al conducerii omului de către om este în vieața noastră un nenoroc. Indreptarea acestei soarte triste poate veni pe o singură cale și atunci numai în parte : prin ajungerea la conducere a celor mai bogați lăuntric, mai blânzi și mai darnici, a celor mai cuprinzători și mai spiritualizați dintre noi. Conducătorul, atât cât poate oferi vieața noastră aci pe pământ, trebue să iasă vădit deasupra nivelului de rând și anume prin tăria sa morală, prin forța nestăvilită a unui suflet creator. Conducătorul trebue să cuprindă o întreagă umanitate în ființa sa.

In general oamenii ajung conducători prin setea lor de dominație, prin dorința de a dispune de semenii lor, nu prin chemare. Există o voluptate a puterii politice, foarte răspândită mai ales la acei ce trăiesc numai pe plan social și care, așa cum sunt dăruiți, izbândesc foarte adesea. Din aceată voluptate nasc întotdeauna formele întoarse ale conducerii așa cum sunt demagogia și tirania.

Când ai puterea în mână să nu abuzezi de ea ; să nu faci filantropie pentrucă nu ești în

situaţia de-a o face. Când ai puterea cu tine, fii bun şi îndrumător ; fă dreptate. De obiceiu oamenii fac pe filantropii când sunt datornici după cum fac pe vitejii când nici o primejdie nu-i ameninţă. Şi aceasta se observă în deosebi când aceşti oameni sunt la conducere.

Bunul conducător. Unde e bunul conducător? Acela care iubeşte cu toată fiinţa sa, care mângâie, care înalţă? E atât de rar printre oameni! Popoarele caută mereu profeţi şi capătă în schimb cezari.

PE CĂILE IMPLINIRII

FRAGILITATEA OMULUI

Omul, odată cu vremea, a simţit cum îi cresc puterile. Ştiinţa şi tehnica, cele două expresii ale geniului său pământean, l-au făcut să se creadă stăpânul lumii, începutul şi sfârşitul lucrurilor, puternicul conducător şi modelator al vieţii. O certitudine desăvârşită părea că l-a cuprins.

Dar când s'a crezut mai tare a căzut pe sufletul său un grăunte de greutate şi s'a spart ca un porţelan.

Adesea omul îşi uită cine este; se socoteşte Dumnezeu. Cu adevărat el este faţă a lui Dumnezeu, are putere şi lumină dar are şi slăbiciune, întunerec. Când omul uită aceste lucruri trece prin grele încercări.

Fiinţa noastră este uneori atât de esenţial lovită încât ne putem sfărâma. Sunt împrejurări când nu avem nici preţul unei frunze. Fragilitatea fiinţei noastre este o realitate de care trebue să ţinem seama pentru a putea cultiva frumuseţea şi birui.

LA RĂSPÂNTIE

Omul este adesea greu încercat. Când se află la o răspântie a vieții își spune: „dacă scap și din această încercare omenia mea va crește. De aci înainte vieața mi se va scurge mai înțelept. Voiu îndrepta tot ceea ce înainte vreme nu puteam vedea că e rău, voiu face numai bine. Voiu cuprinde tot ce mă împrejmue și voiu modela frumos. Zilele să-mi fie luminate și clipa rodnică".

De cele mai multe ori omul uită suferința; uită legământul față de Dumnezeu și față de ființa sa apăsată. Vieața noastră e cu mult mai tragică decât ne-o închipuim.

Că omul suferă și se înnobilează este un lucru îmbucurător. Dar ce poate fi mai trist decât suferința fără frumusețe, fără rodnicie, fără urmă!

Vieața, vieața aceasta zilnică, ne face să pierdem frumusețea pură a începuturilor, ne macină sufletul și ne acoperă cu poveri de

uităm cine suntem și unde mergem. Vieața noastră uscată, greoaie, amară, uneori desgustător de trivială, alteori banală și mai totdeauna întâmplătoare, poate să aibă o încercare de răspântie, loc din care se desprind noui căi, căile luminii și ale frumuseții, se deschid porțile largi ale cerului care cheamă, îmbogățește și flutură mereu alte îndemnuri, ne înfrigurează sufletul în așteptarea înțelesului.

Sensul încercărilor vieții este *innoirea* ; ele ciocănesc rugina de pe suflet. Incercările grele ce se abat asupră-ne, ne descoperă pe noi înșine, cei uitați nouă.

Așa pătrunzi înăuntru, în inima ta și a lumii acesteia, în realitatea ascunsă a Dumnezeului viu.

VINDECAREA RĂULUI

Răul este prezent în vieața omului ; prezent cu profunzimi și distanțe greu de frânt. Răul apasă greu pe umerii noștri dar nu definitiv, fără putință de ieșire. Totul este în a-și câștiga calea și puterea.

Răul vine din păcat. Binele vine din răscumpărare. Omul trebue să știe acest lucru și să întindă pasul cuceririlor. Recunoașterea slăbiciunii sale este primul semn de tărie iar descoperirea luminii din el este primul act de cucerire.

Omul nu este nici diavol după cum nu este nici înger ; căderea sa nu înseamnă definitivă condamnare, așa după cum ridicarea sa nu înseamnă angelism. Răscrucea în care este așezat și drama izvorîtă din această așezare fac din om chinuita și frumoasa făptură a lui Dumnezeu.

Cineva face rău din întâmplare sau lucid ; așa e construită făptura lui. Binele nu-i este închis ; ceasul frumuseții și eliberării nu-i este

alungat. E necesară însă o luptă înnoitoare, o luptă de mare dârzenie şi dragoste; aşa poate veni îndreptarea, învierea sufletului căzut.

Răul prezent în noi poate fi preschimbat în metal preţios. Dumnezeu întrupat a venit în veac să sprijine această minune a naşterii din nou.

Omul poate deveni mereu bun, mereu curat şi tare; totul este ca el să-şi poată aşeza punţile frumuseţii.

TRECUTUL ŞI CĂINŢA

Fiinţa omului este o îmbinare de bine şi de rău, frumos şi urât. Natura sa liberă îi dă putinţa să aleagă. Omul poate greşi ; aceasta este ceva firesc. Trecutul fiecăruia dintre noi este încărcat de greşeli. Cu câtă greutate păşim în vieaţă de cele mai multe ori din cauza acestui trecut care atârnă pietre grele de picioarele noastre.

Creştinismul a însemnat şi din acest punct de vedere o adevărată revoluţie. Pentru a face posibilă eliberarea şi creşterea omului în existenţa sa pământeană s'a deschis o nouă cale. E vorba de *căinţă*.

Dincolo de vieaţa creştină omul este un sclav al trecutului ; vieaţa sa rămâne pecetluită de greşelile înscrise în trecut. El nu mai poate interveni rodnic pentru a schimba ceva în acest sens. Ce-a fost înfăptuit a rămas ; a rămas frânt definitiv sub semnul păcatului originar. Omul nu mai are în acest fel nicio putere de reînnoire asupra unui trecut impo-

vărat de greşeli care însămânţează permanent răul în calea vieţii sale în desfăşurare.

Vieaţa omului este unitară. Orice fragment din ea întrucât ne aparţine ca fiinţă cu caracter şi soartă proprie, poate fi influenţat. Trecutul în acest fel nu este niciodată definitiv consumat, după legile ireversibile şi mecanice ale naturii. Trecutul poate fi schimbat şi valorificat.

Aci vine căinţa ; vine ca o nouă cale de regenerare a fiinţei omului, continuu pândită de cădere. Fără căinţă am trăi în ireparabil.

Omul fără căinţă devine un rob ; cu căinţă se eliberează. Fără această cale a arderii răului el nu mai poate începe nimic nou ; prin ea totul poate fi curat început.

Căinţa eliberează trecutul de poveri şi-l valorifică după nevoi noui. Ea desleagă omul de greşelile sale ; ce i-a aparţinut poate fi desprins, poate fi înlăturat. Poverile fireşti unei vieţi de trudă sunt ridicate. Dar nu numai atât. Căinţa valorifică trecutul ; îl schimbă şi îl rodeşte cu toate forţele sale interioare. Prin puterea căinţii, omul îşi răscumpără greşelile şi întemeiază o nouă vieaţă spirituală.

Trecând prin focul căinţii, omul se eliberează şi purifică ; păşeşte astfel mai departe *înnoit,* cu totul altul decât acela care a fost.

GREŞEALA ŞI PEDEAPSA

Un om nu poate osândi pe altul ; nu poate pentrucă nu are nici calitatea nici rodnicia.

In primul rând : calitatea omului. De îndată ce eşti om eşti în greşeală ; de îndată ce eşti în greşeală nu poţi pedepsi pe altul.

In al doilea rând : rodnicia pedepsii. O pedeapsă dată de un om nu rodeşte ; nu, pentrucă este din afară, constrânge ; ea poate mai uşor înrăi. Priviţi la copii.

Pentru a fi rodnică pedeapsa trebue să vină dela noi înşine, adică să-ţi simţi vina, să-ţi simţi greşeala şi să simţi şi nevoia unei purificări.

Pedeapsa este rodnică când este cerută de acela care a greşit.

E mai greu să lupţi împotriva ta decât împotriva altuia. Când ai pornit pe drumul sforţării de a risipi urâtul din tine să nu trăieşti prin alţii, să nu-i întrebi şi mai ales să nu aştepţi sfatul lor ; ridică-te singur.

Oamenii sunt în genere inclinaţi să accepte

ca îndreptar judecata celor între care vieţuiesc. De cele mai multe ori judecata lor nu cuprinde un adevăr; ei te închipue mai mult decât te cunosc pentrucă te socotesc după aparenţă. A te îndruma în acest fel înseamnă de cele mai multe ori suferinţă nerodnică.

Fii tare şi îndrumează-te singur; eşti cel mai aproape de tine însuţi.

TĂRIA SINCERITĂȚII

Vieața noastră e plină de contradicții și de sensuri denaturate. In lupta de toate zilele sinceritatea este luată drept prostie așa după cum șiretenia și ipocrizia sunt luate drept inteligență.

Se socotește om inteligent omul șiret, omul care știe păcăli și exploata pe fratele său, în timp ce acela care se mișcă sincer față de sine și de alții, acela are inocența florilor, este socotit prost. De ce? Pentrucă în lupta ce se dă între oameni, acesta din urmă este un învins, este o victimă.

Aci este în fond o mare iluzie care îi hrănește pe cei ce se cred prea „deștepți", încercând să fure vieții plăceri și rosturi personale. Cine vrea să ascundă, să lucreze în întunerec, nu creează, nu câștigă nimic ci dimpotrivă. Iluzia naște din sensul material al luptei lor nu din acel spiritual.

Totul, totul în lumea aceasta se descoperă,

totul se petrece la câmp deschis, acolo unde lumina cade masiv şi vertical. Ascunzişurile nu duc la biruinţă, ci numai la propria înşelare a celor ce le ştiu şi le folosesc ; ele arată cât de slabi şi temători sunt aceşti oameni dacă li-e frică de adevăr.

Sinceritatea are tăria luminii şi rodnicia apelor revărsate. Totul trebue împlinit fără înconjur, fără păcatul înşelăciunii, fără rătăcirea dinainte hotărîtă. Omul sincer loveşte lucrurile în inima lor şi le cucereşte. Omul este tare prin această atitudine directă. După cum inteligenţa este cuprindere largă a vieţii, este înţelegere până în sensul moral al cuvântului, tot astfel sinceritatea este depăşire, este dăruire, este puritate şi lumină care taie în trupul masiv al întunerecului.

Sinceritatea este o mare forţă morală, cale sigură în câştigarea binelui căutat atât de trudnic de către noi toţi.

RODNICIA TĂCERII

Tăcerea este de două ori rodnică. In primul rând că prin ea omul se poate concentra şi cerceta mai adânc. Cine vorbeşte mult gândeşte puţin. In al doilea rând tăcerea te fereşte de greşeli care uneori devin adevărate fapte de conştiinţă. Cine vorbeşte mult greşeşte des atât faţă de oameni cât şi faţă de Dumnezeu.

Tăcerea este un izvor bogat de cugetare şi bună credinţă. Consecinţele ei morale sunt dintre cele mai pline de rod.

In leagănul tăcerii nasc gândurile şi se descopăr sensurile mari ale lumii noastre. Lucrurile ce ne înconjoară şi oamenii ce trec li se deschid în noi mai mari porţi de înţelegere. Pentru a înţelege, omul este nevoit să ia cărarea tăcerii şi a singurătăţii.

Necuprinsul ce ne înconjoară, jocul tainelor grele sufletului nostru sunt ale tăcerii nu ale graiului. Când omul este frământat, când un simţământ nou îi poartă fiinţa, el simte ne-

voia mărturisirii prin viu graiu. Când ființa îi este inundată de apele marilor încercări sfărâmând mersul obișnuit al vieții sale, atunci nu mai poate spune nimic prin vorbe. Tăcerea e mai puternică și mai expresivă.

Tăcerea este o condiție a rugăciunii și a contemplației.

IMPLINIREA PRIN RUGĂCIUNE

Pleoapele căzute dau ochilor putinţa să privească înăuntru. Mişcarea mâinilor apropiate, aplecarea capului, paloarea obrajilor arată cum sufletul încearcă să se smulgă din trup spre zări eterate. Durerile se topesc una câte una în undele albastre ale cântecelor tămăduitoare.

Omul s'a ridicat, a privit înainte şi zâmbetul i-a înflorit gura. Pasul i-a devenit mai sigur, lumina mai curată, cerul mai larg şi mai ademenitor ; lucrurile au căpătat o frumuseţe nepământească.

Rugăciunea este meditaţie şi concentare. Rugăciunea este lumină interioară. Pentru a rodi trebue făcută în ceasurile de mare linişte ale firii, în vremea de adâncă trăire a înţelesurilor când orice lucru e învăluit în taină. Rugăciunea e bună în ceasurile de veghe când orice lucru e transparent de poţi vedea jocul minunilor din el.

Rugăciunea este dăruire totală, tainică legătură cu datele permanente ale firii, liberă supunerea durerilor creatoare, înălţător contact cu Dumnezeu. Liniştea şi bucuria ce o întovărăşesc sunt semnele acestei rodnice legături şi ale propriei noastre depăşiri.

IMPLINIREA PRIN FAPTĂ

Adevărata vieaţă interioară naşte şi se întreţine prin faptă. Credinţa fără faptă e ca o floare fără rod: se arată într'o frumuseţe trecătoare. Omul viu mână paşi iuţi pe drumurile creaţiei; făptură a lui Dumnezeu devine părtaş la lucrarea dumnezeiască.

Fapta poate fi înţeleasă în două feluri. Pe deoparte într'un sens material, aşa cum apare în vieaţa mecanică actuală, când omul lucrează ca o maşină: materie din materie, elemente, funcţiuni, scopuri materiale. Pe de altă parte fapta poate fi privită în sensul ei spiritual, ca o funcţiune a ordinei superioare, a destinului nostru de oameni. In acest fel a făptui înseamnă a fi activ interior, a rodi pe calea credinţei şi dragostei, înseamnă creaţie.

Fapta în înţeles de colaborare a omului la opera lui Dumnezeu este legată de sensul adânc şi permanent al trecerii omului prin lumea aceasta.

Omului nu-i este în deajuns să cunoască cuvântul lui Dumnezeu, nu-i este îndeajuns să aibă credinţă şi să dea ascultare înnoirii, ci trebue să lucreze neobosit, să fie „un împlinitor cu fapta".

EXPERIENŢA PROPRIE

Adie un vânt de tristeţe. Natura e frumoasă şi nestabilă : se împodobeşte, se preface şi se arată în toate chipurile.

Uneori trăim o impresie de izolare şi mândrie faţă de semenii noştri. Căutăm să ne împlinim încercând o trăire cosmică ; simţim legăturile cu izvoarele vieţii, simţim cum pulsează întregul existenţei în fiece fibră a făpturii şi sufletului nostru.

Adesea sufletul se revarsă fluvial. Umblă nestăvilit toate cărările încercărilor să cuprindă odată şi deplin ţara 'n care totul se desleagă.

Cine n'a umblat căile vieţii necunoscute, cine n'a trăit încrucişările tuturor sentimentelor şi năzuinţelor, acela nu cunoaşte drama omului. Sensul tragic al existenţii noastre face să crească durerea şi frumuseţea laolaltă.

Experienţa interioară este adevărata cale a rodniciei morale.

Experienţa altuia ne foloseşte în mică măsură. Experienţa altuia nu se poate dărui direct, ci numai transmisă pe cale intelectuală. Fiecare om este nevoit să o ia dela capăt. Experienţa directă, experienţa interioară este întotdeauna rodnică; chiar pentru progresul intelectual.

In ceea ce priveşte omenia noastră, ce ne poate aduce o recomandare, o expunere de principii? Toate cad în faţa valului de bogăţie ce ne inundă fiinţa după o experienţă autentică.

Sunt în vieaţa omului experienţe hotărîtoare. Pe calea suferinţei poţi descoperi lumina şi sensul vieţii. Sunt experienţe interioare care şterg trecutul cu greşelile sale şi reînnoesc omul pe de-a'ntregul.

Unele experienţe fără a produce vreo răsturnare în vieaţa lăuntrică, adâncesc această vieaţă.

INTÂI DRAGOSTEA

INTÂI DRAGOSTEA

Omul e singur și sărac, ca un ecou fugar printre stâncile unui munte. Omul e trist, făptură rătăcită și slabă, orfan al darurilor dumnezeești. Sărman al înțelesului și bucuriei, poartă deschisă tuturor îngenuchierilor. Om, omule bun, pune în cugetul și fapta ta întâi dragostea.

Intâi dragostea. Nu dragostea nesățioasă, dragostea de bogăție, de femei, de putere, de stăpânire, ci dragostea de frumusețe, de lumină, de adevăr, dragostea mângâere, îndemn și creație. Nu dragostea care cere, vrea pentru sine, ci dragostea care dărue, care hrănește pe altul. Nu dragostea sufletului pustiit ci aceea a sufletului care se revarsă fluvial.

Dragostea este cheia clipei și a veșniciei. Dragostea împrăștie urâtul, urâtul singurătății, topește răul, răul întunerecului, alungă tiparele și hotarele, alungă potrivniciile ; aduce

pretutindeni ființă nouă și nerobitoare. Dragostea naște și pârguește rodul, transfigurează și înalță sufletul ; prin ea dumnezeeasca față joacă focul luminilor de ape în lumea durerilor noastre.

Acolo unde nu e dragoste stăpânesc întunerecul și urâtul, acolo unde nu e dragoste înfloresc trufia, pisma, nedreptatea și toate chipurile prostiei omenești. Omul care nu iubește nu înțelege nimic din lumea lucrurilor văzute și ascunse. Graiul minunilor îi este cu desăvârșire închis. Acolo unde nu este dragoste nu este nici cunoștință adâncă.

Este în firea omului să învingă prin dragoste. Dumnezeul întrupat ne-a desvăluit lumea nouă, adevărul, vieața și puterea prin dragoste. Omul este om prin puterea dragostei sale. Să iubești un copac, o floare, un copil, o femeie, să iubești pământul aspru și cerul boltit albastru, să iubești totul, chipuri și sensuri, totul : joc, cântec, lumină, jocul și armonia cosmică, să iubești în deosebi omul, fratele tău, bun sau ticălos, tare sau slab, să-l iubești pe Dumnezeu cu puterile tale însutite peste ființa ta legată de păcat. Cine nu iubește, nu are simțuri ; toate ferestrele, dela firicelul de iarbă la steaua ce clipește liniștea depărtărilor, i se închid. Grăuntele de bine și frumos ce-l purtăm în inima noastră îl desvălue și-l crește dragostea.

Intâi dragostea. Dragostea care înflorește cireșul, care crește copilul, care satură flămândul, care mângâe răstignitul, dragostea lui Dumnezeu pentru creația sa.

Așa vine pacea, pacea adevărată, pacea raiului și a vieții veșnice. Pământul e ușor sub pasul tău, ușor ca sborul gândurilor pure, omule, lumina crește și înflorește pe buzele, pe ochii, pe cerul minunilor puse acolo de degetul lui Dumnezeu. Când ai pornit să fii om să știi că dragostea e cea dintâi virtute, ea este semnul desrobirilor. Cântecul tău se înneacă fără dragoste și mâna ta bâjbâie. Caută sâmburele vieții. E în tine !

INTELIGENŢĂ ŞI CUPRINDERE

Se vorbeşte mult de inteligenţă şi se vorbeşte impropriu, uneori într'un înţeles strâmt şi alteori pervertit. Despre inteligenţa-şiretenie spunem numai că e o interpretare vulgară, prezentă obişnuit în aşa zisă elită burgheză.

Atunci când inteligenţa îşi găseşte o definiţie mai serioasă, aşa cum se întâmplă în cazul oamenilor cultivaţi, ea este socotită ca o facultate abstractă a omului, ca o însuşire pur intelectuală : concept, raţiune, silogism şi mai ales jocul şi puterea de construcţie abstractă a minţii noastre.

Nici aceasta nu este o interpretare convenabilă pentrucă nu este cuprinzătoare. Această definiţie ne vorbeşte despre o inteligenţă lipsită de inteligenţă. De ce? Pentrucă ea nu înţelege.... adică nu are priză asupra realităţii atât morale cât şi fizice.

Un om este inteligent cu adevărat atunci când odată aplecat asupra unei realităţi o pă-

trunde în inima ei. De cele mai multe ori o concluzie logică poate fi în conflict cu realitățile. Vieața este uneori chiar lipsită de logică.

Un fapt moral este înțeles de cineva cu atât mai bine cu cât acesta a avut o mai bogată experiență interioară. Orizontul unui om bogat interior este un orizont mult mai larg decât al unui meșter în silogisme. Puterea de abstracțiune nu înseamnă întotdeauna inteligență, care vine odată cu omul de mare experiență interioară, odată cu omul spiritualizat.

CREDINȚĂ ȘI CERTITUDINE

Pe om îl caracterizează întrebarea ; ea l-a dus la reflexiune. Permanenta întrebare l-a mânat înainte și l-a făcut mai om. Niciodată mulțumit cu ceea ce știe și posedă, întotdeauna căutător in necunoscut el a căzut adesea în stări de neliniște ; omul a trecut prin crize.

Dacă întrebarea și căutarea continuă îi sunt caracteristice, nu mai puțin îi aparține certitudinea.

A fi permanent in criză înseamnă a te irosi, a coborî panta vieții. Criza e bună numai dacă aduce după sine o cucerire nouă, o luminare a ființei morale. Omul nu poate fi om rămânând ca o corabie fără cârmă, plutire fără țel și fără sens în apele neliniștite ale lumii. Omul aleargă pentru a câștiga certitudinea ; în certitudine crește ca o floare scăldată în soare ; se armonizează, capătă sevă și plinătate.

Certitudinea aparţine firii omului; ea înseamnă echilibru şi linişte, înseamnă putere.

Există certitudini intelectuale şi o singură certitudine morală. Ea se defineşte prin obiectul ei şi prin condiţiile pe care le cere.

Adevărata certitudine a omului este legătura cu Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu este certitudinea prin excelenţă, certitudinea desăvârşită. In ea omul nu se mai clatină, nu se mai supune întâmplărilor; este stăpân pe sine.

Credinţa este o experienţă interioară, adică o experienţă trăită direct ca o lumină, nu gândită şi nici închipuită. Credinţa în Dumnezeu este o mare experienţă a omului; cea mai mare. Ea cere toată fiinţa şi toată energia noastră spirituală; ea cere dilatarea la maximum a fiinţei noastre interioare.

Credinţa nu înseamnă subiectivism şi nici lipsă de mărturii. Credinţa nu înseamnă proprie înşelare acolo unde mintea nu poate ajunge. Credinţa este o stare morală în care cunoaşterea vine din situarea omului în realitatea concretă, în vieaţă în aşa fel încât nimic nu se interpune. Credinţa este cunoaştere pe calea trăirii directe a unui fapt, a unei realităţi. Credinţa este un act liber pentrucă este un act de trăire, de vieaţă; ea apare ca o consecinţă firească a naturii morale.

Credinţa dă stabilitate şi sens vieţii lăuntrice. Omul credincios stă în preajma valo-

rilor permanente ; este bun şi bogat. Când trece peste el o încercare a vieţii nu se nărue ci creşte. Omul credincios se aseamănă copiilor ; râde cu lacrămile pe obraz.

Incercare, luptă şi bucurie.

SENSUL UMILINŢEI

Oamenii, oamenii bogaţi în cunoştinţe, se cred în genere centrul lumii, se cred în stare de a stăpâni până în sferele cele mai îndepărtate. O lipsă de măsură caracterizează omul modern.

Omul simplu, mai just situat în lume, este cu mult mai prudent; el şi de nu ştie, simte că e mic, că e singur, că e slab; îşi dă seama de cuceririle sale şi de limitele impuse de natură. Umilinţa e sentimentul profund al orizontului său.

Umilinţa faţă de cosmos şi de soartă este starea de recunoaştere a slăbiciunii noastre, adică începutul tăriei noastre.

Umilinţa trebue să fie întreagă adică sinceră; izvoarele ei trebue să fie lăuntrice. Umilinţa înseamnă eliberare şi ascultare, înseamnă limpezirea cugetului apropiat de cântecele cereşti; ea este o floare a darurilor.

Umilința este o stare de cumințenie și deplină supunere în fața lucrurilor neschimbătoare ; ea naște odată cu conștiința propriei noastre valori și situații în fața existenții. Această virtute apărută în istoria vieții morale odată cu creștinismul are două întemeeri : cunoașterea situației noastre în lume și tratarea conformă acestei cunoașteri.

Umilința înțeleasă în această dimensiune cosmică și metafizică a vieții nu alungă frumusețea și puterea spirituală cu care suntem dăruiți ; ne dă doar o justă poziție față de tot ceea ce avem și ceea ce ne lipsește.

Umilința alungă egoismul, evită dilatarea bolnăvicioasă a eului (stare atât de frequentă azi) și deschide porți noui către experiențe positive și înălțătoare.

Omul nu a avut întotdeauna conștiința locului pe care îl ocupă în lume și rostul desprins din această așezare. Omul nu a avut întotdeauna simțul dimensiunilor existenței sale și al raportului dintre aceste dimensiuni. Epoca modernă și contemporană ne stă în această privință drept mărturie. Pe măsură ce a crescut mândria sa de „ființă rațională și liberă", pe aceeași măsură și-a pierdut înțelegerea și libertatea. Determinismul și materialismul veacului sunt o consecință a falsei așe-

zări a omului faţă de lumea înconjurătoare şi de transcendenţă.

Puterea crescândă asupra lumii fizice l-a făcut să se socotească creatorul şi stăpânul a tot ce este. Ştiinţa şi tehnica modernă, incontestabile cuceriri ale epocii moderne, au schimbat întreaga viziune de vieaţă a omului. Trufia este una din cele mai de seamă consecinţe morale ale acestei viziuni.

Toată educaţia noastră, tot exemplul ce l-am avut ne-au îndemnat să mergem pe calea acestei încrederi fără măsură în însuşirile noastre individuale. Căci ce este altceva trufia decât o suprapreţuire a puterilor noastre şi o trăire în orizontul ei. Trufia este o atrofiere a măsurii şi a bunului simţ, este sentimentul preţuirii fără limită a fiinţei noastre. De aceea fiece ins în parte se simte deţinătorul adevărului şi se crede centrul lumii. Individul a ajuns un univers închis. Omul trufaş, necunoscând alt adevăr decât pe sine, nu a putut cunoaşte nici mila, nici dragostea, nu l-a cunoscut nici pe Dumnezeu.

Increderea în atotputernicia raţiunei, a ştiinţei şi a tehnicei au mers mână în mână, cu îndumnezeirea omului. S'a crezut că înălţându-se neîntemeiat până dincolo de puterile sale, până dincolo de firea şi sensul existenţei sale, omul se poate mântui. Roadele acestei atitudini au început a fi culese.

Individualismul şi egoismul vieţii moderne

au închis omului porţile de ieşire. Omul nu a mai putut vedea nimic din cele ce cădeau dincolo de el, iar îndreptarea omului vine tocmai de aici; din puterea înţelegerii sale că este parte dintr'o realitate care-l depăşeşte şi din orientarea faptei sale către o vieaţă organică şi firească.

Această aşezare înseamnă însă o recunoaştere sinceră a micimei şi a slăbiciunei noastre. Ce om, care mai are în el o fărâmă de omenie, nu şi-a dat seama cel puţin odată, de povara ce-i apasă umerii prin soarta ce i-a fost dată? Cine nu a trăit sentimentul mirării şi al minunilor care îl înconjoară? Cine nu s'a înspăimântat că poate fi singur în ceaţa acestor lumi pe care mintea nu le poate coprinde şi inima le bănuie numai că există cumva? Cine nu a trăit în faţa fenomenelor neprevăzute şi nestăpânite, cosmice şi istorice, un sentiment de teamă şi de slăbiciune?

De unde atunci trufia? De unde gândul de stăpân al lumii când picioarele omului se clatină atât de uşor? Desigur dintr'o orbire, dintr'o deformare interioară, din falsa şi nefireasca aşezare a omului, din îngustarea orizontului său spiritual.

Omul este mare abia atunci când se recunoaşte mic, când îşi recunoaşte slăbiciunile. Pascal spune într'un capitol din cugetările sale: „La grandeur de l'homme este grand en ce qu'il se connaît misérable".

Astăzi avem nevoie de o fierbere nouă a conştiinţei. O adâncire a simţirii este necesară pentru îndreptarea omului. Una din căile care îl pot pune în stăpânirea luminii şi îl pot face mai bun şi mai pur, cale a mântuirei, este umilinţa. Lumea care îl înconjoară şi însuşirile sale interioare îl creiază, dar îl duc totodată la pierzanie pe om. Totul ţine de conştiinţa noastră, de felul cum ştim să ne rânduim gândul şi fapta. Umilinţa, opusă trufiei este virtutea care naşte din sentimentul fragilităţii noastre, a slăbiciunii naturii omeneşti ; ea este legată de firea omului încărcat de păcatul originar.

Se crede de aci că umilinţa este ceva decadent, că exprimă o anumită lipsă, o slăbiciune interioară. Acei care văd lucrurile în acest fel — şi se găsesc şi filosofi reputaţi printre ei — judecă umilinţa în contingent şi în temporal, o judecă exterior. De aceea o socotesc ca pe o stare interioară specifică sclavilor.

O deosebire trebue să o facem încă dela început. Umilinţa nu trebue văzută în latura ei socială, în apariţiile degradante ale lipsei de personalitate, — pe care această virtute o presupune dimpotrivă cu tărie, — ci trebue văzută în înţelesul ei adevărat, în sens existenţial, aşa cum am încercat să-i desprindem noi înşine sensul în rândurile de mai sus. Umilinţa nu înseamnă şi nu naşte din servilism, pentrucă ea este forţă interioară, expresie a trăirii noa-

stre pe treptele superioare ale lumii acesteia. Umilinţa este una din căile prin care omul ia cunoştinţă de starea sa şi de sensul existenţii sale. Prin umilinţă, omul nu se înjoseşte, nu se năruie pe sine, ci se înalţă, se zideşte. Recunoaşterea slăbiciunii noastre înseamnă dovada unei adevărate forţe. Pentru ca cineva să meargă pe calea umilinţii, concepută în sens ontologic, trebue să dispună de o mare forţă interioară. Această virtute reprezintă o forţă morală unică pe calea căreia omul se dovedeşte puternic, nu în lumea aceasta a contingenţelor, în lumea noastră înconjurătoare. Umilinţa ca forţă morală trebue judecată în spiritual, nu în temporal.

De aci înţelegem natura ei, în acest fel străbatem adevăratul său cuprins. Ceea ce socotesc obişnuit oamenii drept putere, sunt numai lucruri efemere şi sentimente degradante. Forţa omului nu este în raport direct cu întinderea stăpânirii sale lumeşti, sociale sau materiale, nu înseamnă nici ambiţie, vrăjmăşie sau acte de dominaţie, ci cu mai multă dreptate, poate fi găsită alături de cumpătare şi sărăcie, poate fi găsită alături de bunătate, de dragoste şi de milă. Este mai puternic omul care se înfrânează decât acela, care cu toată tăria sa aparentă se lasă purtat de elementele inferioare ale fiinţei sale morale. Este mai puternic omul care se stăpâneşte pe sine, decât acela care stăpâneşte pe alţii.

Omul care rezistă tendinţelor de mărire, acela care e corect situat în existenţă şi deplin stăpân pe însuşirile sale spirituale, omul care îşi împlineşte legea scrisă în firea şi destinul său şi care nu tremură în faţa morţii, ci doar în faţa lui Dumnezeu, nu mai poate fi socotit un om slab. Umilinţa este o cale a renunţării pe care numai „individul" poate fi distrus dar omul, omul fiinţă spirituală, poate fi mântuit.

Umilinţa înseamnă depăşire, înseamnă creştere prin ceea ce este dincolo de existenţa noastră aparentă. De aceea ea nu înseamnă depresiune, decădere, moarte, ci dimpotrivă întărire, înălţare şi înviere. Judecată în roadele ei materiale şi formale, umilinţa poate însemna slăbiciune, poate să însemne retragere. Văzută însă în roadele ei spirituale ea este o cale ce duce către biruinţa luminii nestinse. De aceea poate fi socotită drept una din marile forţe de care dispune omul pentru formarea personalităţii sale şi câştigarea adevărului.

In vieaţa noastră de astăzi umilinţa vine ca o reparaţie a omului descompus în întunerecul egoismului şi autodivinizării.

Umilinţa nu numai că întăreşte, dar şi luminează ; ea ne poartă în sferele superioare ale existenţei şi ne pune în legătură cu marile izvoare de frumuseţe şi înţelepciune. Omul care străbate această cale nu numai că nu-şi îngustează orizontul vieţii, aşa cum ar putea să

pară, dar se situează pe un plan din care lumea şi vieaţa, existenţa întreagă, ia o înfăţişare sublimă, poartă deschisă mântuirii. A fi umil în înţeles ontologic, înseamnă a fi un iluminat.

O altă consecinţă ce se desprinde de aici este câştigarea deplinei libertăţi. Omul ascultă şi înfăptuieşte numai după imperativele sale morale. Nimic nu-l atinge şi nimic nu-l forţează să acţioneze altfel decât în sensul voinţei şi legilor omeniei. Ieşiţi de sub domnia sentimentelor egoiste, decadente şi vrăjmaşe, calea umilinţei ne liberează, ne liberează nu în înţeles formal, ci în înţeles spiritual, în înţeles interior.

Bunătatea şi dragostea inundă întreaga noastră fiinţă. Sufletul este atunci ca o fereastră deschisă către luminile binefăcătoare ale soarelui.

COLINA LACRIMILOR

Un om plânge. Stă aplecat sub povara destinului său omenesc, sub povara durerilor lumii. Prins primejdios de raza subţire a unei stele călătoare, simte mai adânc noroiul tălpilor sale, mai întristat negura păcatelor sale.

Pe o colină, cu fruntea plecată în palma căutărilor neîndurătoare, un om plânge; acelaş suflet încercat, povară a tuturor copiilor şi părinţilor, surorilor şi fraţilor plânge zădărnicia şi pustiul lucrurilor rătăcitoare. Nu mai vrea nimic: nici pâine, nici apă, nici laudă; el vrea mană cerească. Inconjurat de singurătatea suferinţelor totale, omul plânge plânsul semenilor şi râsul lor, durerea ce le taie sufletul şi bucuria lor superficială.

Plânsul adevărat, plânsul adânc vine din sentimentul mărginirii noastre, din conştiinţa răului ce ne străbate dar vine şi din sentimentul desăvârşirii din conştiinţa binelui care poate fi atins.

Plânsul aduce uşurare, depăşire a elementelor impure, aduce îndurare, putere şi încredere. Plânsul preface în rodnicie durerea căilor potrivnice. Lacrimile calde spală zările de întunerecul neputinţei.

Omul adevărat, omul făptură a luminii, nu se teme de rău şi nu alungă suferinţa. El ştie că răul poate fi biruit de un suflet arzător şi că suferinţa este calea tuturor bucuriilor, calea luminii şi puterii. Suferinţa este preţul valorilor nepieritoare: adevărul şi frumuseţea, cântecul şi îndemnul la desăvârşire. Prin ea omul se apropie de firea lucrurilor, de sensul vieţii, de Dumnezeu. Pe calea ei câştigăm lumina minţii şi a inimii.

Suferinţa adevărată este înaltă, calmă, bogată, cerească. Dumnezeu a aburit vieaţa cu sufletul şi cu daruri minunate.

EŞTI CÂT DĂRUEŞTI

CEI GOI

Cei ce trăiesc în darurile pământului au privit întotdeauna sărăcia ca pe o ruşine. Inţelesul vieţii lor fiind asigurarea de bogăţii materiale, tot ceea ce nu se putea preţui în bani, semn desăvârşit al avuţiei, nu era luat în seamă. Banul îţi dă dreptate, banul îţi dă putere şi mărire, banul îţi dă bucurie şi armonie. Măsura tutror lucrurilor este banul.

Omul sărac, sărac de ogrăzi, de haine, de hambare cu aur, omul sărac al lumii avute şi bogate al lumii sărace, omul neîmpovărat cu sacii pământului, a fost întotdeauna exploatat, umilit, alungat, uitat ca o cârpă netrebnică prin ungherele întunecate ale vieţii de bogăţie şi petrecere.

Sărăcia din lene şi nepricepere este un păcat şi o suferinţă. Sărăcia din neputinţă este o ruşine dar sărăcia din forţă şi activitate spirituală intensă este un titlu de nobleţe.

Omul sărac de bună voie, omul sărac din dragoste şi lauda lui Dumnezeu este curat, este puternic şi este liber. Desprinderea sa din tot ceea ce este trecător şi aşezarea sa în lumea lucrurilor neschimbătoare, îl fac o fiinţă liberă, liberă de o putere mereu înnoită. El trăieşte într'o deplină linişte, într'o împăcare totală cu deosebitele chipuri şi împrejurări ale vieţii.

Omul bogat este temător, este laş, este crud. El trăieşte numai în grijă, în umbră şi în apărare. Fiece lucru îl robeşte, fiece faptă îl consumă. Orizontul său de vieaţă este îngust, lucrurile sale sunt sterpe. Omul bogat de bani şi averi materiale are înfăţişarea unui animal speriat. Face răul fără putinţa de a face binele, răul din rău, răul care apără răul.

Sărăcia voluntară este sărăcia luminată, sărăcia omului vrednic, nu a dobitocului, este pajiştea pe întinsul căreia înfloresc virtuţiile şi se deschid zările. Numai prin ea creşte adevărata bogăţie, bogăţia interioară, creşte bunătatea şi mângâerea, dragostea şi mila. Omul acesta nu ia nimic pentru sine, ci dărueşte totul, nu râvneşte, nu pizmueşte ci numai se bucură la norocul altuia. Omul sărac nu are cu adevărat, bani în parte, pământ în parte şi alte averi în parte. El are totul, are cerul cu lumina, are pământul întreg, are lumea aceasta şi cea tăinuită, are frumuseţile

de aici și cele de dincolo, are cântecele și minunile ce i le arată Dumnezeu.

Omul sărac al pământului și bogat al cerului, se bucură plin, iubește plin, trăiește plin, ca o mărturie a unei vieți desăvârșite. Cel ce are libertatea păsărilor și voioșia florilor, cel ce crede și vede dincolo de gardul ogrăzii cu hambare, cel ce se roagă și forțează vieața să sporească în darurile sale nepieritoare, omul sărac al lui Isus, este acela care va birui până la sfârșit.

EŞTI CÂT DĂRUEŞTI

Bucuriile sunt năzuinţi fireşti făpturii noastre. Oamenii cred că le pot avea prin ceea ce pot lua, prin ceea ce pot câştiga dela alţii. Astăzi se crede în deobşte în binefacerile materiale aduse de această atitudine de vieaţă. De aceea aleargă, se sbuciumă, se vând şi cântă pentru o fărâmă de avere.

E o mare rătăcire. Omul care vrea şi cere pentru sine poate avea plăceri dar nu bucurii. Nimic din ce caută el nu poate aduce bucurii. Egoistul, Hrăpăreţul nu cunosc aceste stări de lumină şi plinătate. Năzuinţele lor nesăţioase arată cu prisosinţă cât de mult sunt în lipsă.

Adevărata bucurie vine din prisos de omenie, vine din bogăţie interioară. Nu te bucuri cu adevărat decât prin dăruire. Eşti mare şi puternic prin ceea ce poţi dărui altora nu prin ceea ce poţi lua dela ei.

Eşti câtă putere de depăşire, câtă putere de jertfă ai. Numai cel ce dă, dovedeşte că este cu adevărat bogat.

A FI SUPERIOR

A fi superior înseamnă astăzi a fi situat pe treaptă socială înaltă. Acesta este semnul cel mai obişnuit al superiorităţii. Pentru cei dedaţi artelor şi ştiinţelor adică pentru intelectuali, a fi superior înseamnă a fi inteligent şi instruit.

Adevărata superoritate, aceea a valorilor morale, este cu totul ignorată astăzi. Dacă se mai află printre noi vreun om superior în acest înţeles, îl privim cu milă ca pe o fiinţă sărmană, ca pe un naufragiat pe marea sbuciumată a vieţii.

Superioritate înseamnă depăşire, înseamnă a avea însuşiri de conţinut. Ceva este superior când a trecut în cuprins altceva, este superior când are însuşiri creatoare, când este deasupra în înţelesul moral nu social.

A fi superior cuiva înseamnă a-l întrece în dragoste, în libertate, în înţelegere ca act moral complex, în putere de jertfă, a-l întrece adică în bogăţie spirituală.

SENSUL MILEI

Mila, alături de dragoste, este o condiţie care nu poate lipsi unei adevărate vieţi spirituale. Prezenţa ei în om este un semn al unor frumuseţi prea tari pentru a fi văzute cu ochiul trupesc. Mila în vieaţa de aci mărturiseşte că undeva există o altă vieaţă, o altă lume pură şi luminată.

Mila, pentru a fi înţeleasă, trebue privită alături, sau mai bine zis legată de dragoste; ea este un aspect al dragostei şi o consecinţă a ei. Mila naşte din dragostea pură prin apariţia unui nou element : *suferinţa*. Mila se manifestă într'o atmosferă de suferinţă.

Am spus că dragostea inseamnă unire, trăire armonioasă într'o lume care birue, care se bucură. In timp ce dragostea este dăruire şi legătură în bucurie, mila este dăruire şi legătură în suferinţă. Pentru aceasta mila a fost numită con-pătimire.

Câtă tristeţe încarcă privirea noastră, în faţa unei fiinţe părăsite, a unei fiinţe care nu-şi

mai poate duce pe umerii prea slabi povara zilelor. E o încercare dureroasă să-ți vezi fratele în suferință, să vezi cum îl roade încet întunerecul, să simți cum îl apasă răspunderea destinului și a naturii sale căzute. Acest lucru noi nu-l putem privi dinafară. Nu-l putem pentrucă nu este o stare care ne-ar putea fi străină; Oricât de sus ne-am afla în ordinea valorilor morale tot făpturi neîmplinite suntem și deci supuși suferinței. Semnificația și înclinarea adânc simțită în vieață de a avea milă, de aci se desprinde. Nu putem fi străini în suferința altuia pentrucă avem aceeași fire și același destin. Om cu om, frate de destin ; trebue deci să trăim în altul, să ne însușim suferința altuia. Durerea lui înseamnă durerea fiecăruia din noi. Acesta este punctul cel mai înalt al dragostei de om și făptură.

Cât de rodnic și mângâietor este să trăiești lipsa altuia, să-i trăiești foamea, durerea, plânsul, să-i trăiești ritmul pasului și al inimii, truda setei de mai bine.

In acest fel mila față de tot ce înseamnă suferință de ordin material sau spiritual, mila ca dragoste în suferința aproapelui este un semn de superioritate. Ea are un înțeles de participare efectivă la umanitate, la vieața cosmică și la transfigurarea ei. Omul mângâie și înalță pe om, omul mângâie și purifică făptura. Este ceva firesc, este ceva necesar,

este ceva rodnic, este un semn al luminii care coboară.

In vieaţa de toate zilele întâlnim oameni care n'au această înclinare, nu trăiesc starea interioară a milei. In grele încercări, în nenorociri legate de natura noastră, apar oameni care nu pot să participe, nu pot să mângâie; cu o măsură inumană, dintr'un loc ce nu este acela al omeniei, aceştia se cred superiori, dispreţuind pe cei miloşi.

Viziunea de vieaţă a omului modern a alterat întreaga noastră structură sufletească; a făcut inversiuni şi a pietrificat cele mai adânci şi esenţiale sentimente ale fiinţei omeneşti. Mila a fost nesocotită şi chiar condamnată, uneori de filosofi ascultaţi. Mila a fost văzută ca o slăbiciune, ca ceva negativ, ca o stare caracteristică naturilor inferioare.

Mila nu înseamnă slăbiciune, nu înseamnă ceva negativ şi nici natură inferioară. Dimpotrivă, ea cuprinde o seamă de elemente între care: tăria, creaţia, lupta pentru câştigarea luminii. Mila reprezintă o valoare morală pozitivă, plină de rod. Mila faţă de om şi orice altă fiinţă în suferinţă înseamnă superioritate morală, înseamnă spiritualitate.

Acei ce se socotesc tari şi superiori în lipsa lor de milă sunt infirmi morali; ei nu înţeleg şi nu trăiesc omeneşte. Legătura noastră de destin, izvorîtă din natura comună, nu ne dă

putința să ne izolăm în fața suferinței aproapelui și nici măcar s'o ignorăm. Noi trebue să fim în vieața aceasta așa cum e, adică în lipsa și suferința obștească pe care o cuprinde. Nu o părăsim decât descalificându-ne. Prezența în ea este necesară pentru a lupta la transformarea ei.

Un derivat al acestei rătăciri este acela al denaturării dragostei și falsei sale orientări. In lumea aceasta dragostea pentru om și ființă trebue să aibă precădere față de aceea pentru știință, civilizație, forme politice, pentrucă toate acestea sunt manifestări schimbătoare ale vieții și firesc în slujba omului, expresie superioară și permanentă a vieții de aci. Cei ce fac aceste inversiuni devin de cele mai multe ori lipsiți de sentimentul milei, lipsiți de omenie.

Omenia este legată esențial de milă. Nici o vieață morală și nici o etică nu pot fi întemeiate fără prezența și experiența interioară a milei.

Oameni întăriți, purtătorii de bine, trăiesc adânc mila și o folosesc ; ei luptă împotriva răului și fac să rodească suferința. Om și om, și ființă ; frate de destin și slujitor al lui Dumnezeu. Om și milă ; om și omenie.

Mila este o lege interioară și o cale către plinătate. Mila, aplecare cu dragoste asupra durerilor altora, arată că omul are o cerească împărtășire.

OSPITALITATEA

Ospitalitatea este legea omului înnoit prin darurile lui Isus. Ingenunchiat sub icoană în umbrele serii, gazda rodnicelor rânduieli așteaptă să-i cadă drumețul ostenit și sărac, drumețul neștiut și necunoscut, drumețul fără pâine, fără căpătâi. Ștergarul ospitalității mângâie fruntea asudată, vinul întăritor umezește buzele arse ; vorba unduiată și chipul luminat împlinește singurătatea săracă a drumețului.

Ospitalitatea înseamnă suflet deschis, primitor și binefăcător, înseamnă lege a omeniei dincolo de alegere. Omul se pune pe sine și casa sa la dispoziția unui necunoscut, a unui om nenorocit, a unui rătăcitor, culegător de singurătate și lipsă. A-ți primi frații, părinții sau rudele de orice fel nu înseamnă a respecta legea ospitalității.

Ospitalitatea se așează pe treptele superioare ale omeniei și este o expresie a luci-

dităţii desăvârşite. A fi ospitalier înseamnă a fi gazda tuturor cari îţi bat la uşă, înseamnă a fi gazda tuturor sărmanilor, acelora pe care i-a apucat seara fără masă, fără casă, a celor alungaţi, urîţi, înseamnă a fi gazda omului frate de destin cu tine, gazda făpturii lui Dumnezeu şi a adevărului întrupat.

Ospitalitatea nu poate fi înţeleasă prin rânduielile sociale ale moralei ci numai prin acelea spirituale, picuri din vieaţa şi lumina cerească.

DESPRE PRIETENIE

Prietenia este una din alesele virtuţi ale omului. Elementele care o alcătuesc par să fie în număr de trei şi anume : dragostea, asemănarea de structură interioară şi unitatea de năzuinţe.

Prima este dimensiunea ontologică a prieteniei, a doua este dimensiunea psihologică şi a treia istorică. Prietenia poate fi câştigată, dar de cele mai multe ori ea se naşte fără voia şi ştiinţa noastră.

La temelia prieteniei rămâne însă tot dragostea ; în afară de ea nu putem afla o adevărată prietenie. Prieteniile sunt de cele mai multe ori legături de interese, şi câteodată stimă sau simpatie ; aceasta din urmă izvorăşte din preţuirea cuiva pentru însuşirile sale excepţionale, intelectuale sau estetice.

Dragostea transfigurează totul ; are darul puterilor ascunse. Abia prin dragoste, legătura

dintre doi oameni e prietenie. De astădată legătura de nu mai e periferică ci esențială, este totală, deschizătoare de noui orizonturi. Prietenul devine frate de cruce, adică una cu tine însuți, acumulare de forță nouă. In acest fel gustă abia omul tovărășia altuia și se bucură de roadele obșteștii viețuiri.

Prin dragoste, prietenia alungă urâtul și teama. Unitatea de destin și de natură îi dă omului puteri noui. Iubind omul din fratele tău înseamnă că-l ai pe Dumnezeu aproape, înseamnă că umbli pe căile veșniciei.

Prietenia este ordine nouă în lumea renăscută a lui Isus.

DESPRE BUNĂTATE

A fi bun este în firea omenească ; bunătatea nu este dincolo de noi ci în noi ca ființă spirituală, este odată cu omul făptură a lui Dumnezeu. Omul o poate pierde sau câștiga, adică se poate înrăi sau deveni mereu mai bun ; omul o poate pierde sau câștiga după calea pe care umblă.

Bunătatea nu poate veni din nimic și nici din întunerecul făpturei noastre căzute. Bunătatea este expresia ființei reînnăscute, a prezenței duhului viu în noi, semn al originei noastre nepământene.

Intrucât omul este al lui Dumnezeu, întru atât are în sine bunătatea. Dumnezeu viu în sufletele noastre îndreptățește și face posibilă bunătatea. Omul cunoaște această stare interioară, numai mergând pe căile adevărului. Prin bunătate, omul este mai om și culege urma pașilor lui Isus.

Bunătatea nu poate fi aparentă, adică nu poate ființà în anumite gesturi ale noastre.

Bunătatea nu poate fi o stare a omului politic, a omului social, ci a omului duh. Vieaţa noastră obştească are multă ornamentaţie ; trăim prea mult prin „gesturi" şi mai puţin prin atitudini interioare. Dacă mâna noastră nu este legată de inimă, atunci orice sens, orice conţinut dispare ; aşa e şi cu bunătatea ; în locul ei se aşează ipocrizia. Cineva poate respecta legea şi faptul după cerinţele ei, aceasta însă nu dovedeşte întotdeauna că este bun.

Bunătatea este rodul duhului ; izvoarele ei sunt în adâncimile fiinţei noastre spirituale. De aci porneşte sensul ei, de aci îşi capătă tăria ca stare interioară omenească. Omul bun este acela care se situiază în centrul vieţii şi al lucrurilor, acela care cunoaşte adevărul aşa cum este, adică cunoaşte pe Dumnezeu. Aşezat şi îndrumat firesc, omul simte în el izvoare de bogăţie şi frumuseţe neţărmurită. Orizontul său de vieaţă are linia depărtărilor în cercul de lumină şi rod al cerului.

Cum se înfăţişează bunătatea ? Cum o simţim acei dintre noi care trăim sau o simţim în semenul nostru ? Bunătatea este o stare morală complexă, alcătuită din împletirea a mai multe sentimente. In felul ei de a se arăta, bunătatea apare în primul rând ca o bogăţie, ca o *plinătate*. Omul bun nu este în lipsă aşa cum e cel pismaş. Omul bun este întreg, este plin. Bunătatea vine ca un val care

inundă ființa noastră, ca un *prisos de omenie*, Ce face ca omul prin ea să aibă un cuprins atât de mare ?

La temelia bunătății stă dragostea ; ea are un izvor în dragoste. Centrul de radiere, sâmburele de creștere este dragostea. Nu poate fi cineva bun fără dragoste, pentrucă ea este izvorul tuturor creațiilor și puterea întregii existențe.

Plinătatea pe care o găsim în bunătate vine în primul rând din dragoste. Dragostea ne dă putința să trăim dincolo de noi, să trăim în altul sau altceva, să cuprindem totul. Dragostea ne dă putința să pătrundem adâncimi și taine care altcum ne-ar rămâne pe veci închise. Răul este alungat, este topit prin forța sa pozitivă. Bunătatea vine cu dragostea și trăirea în duh. Bunătatea creată din focul dragostei îmbracă tot ce atinge cu o lumină odihnitoare.

Cu toate acestea, bunătatea nu se confundă cu dragostea. In această stare sunt cuprinse și alte elemente. Bunătatea încheagă într'un mănunchiu, dragostea, blândețea, mila și mângâierea ; toate sunt topite aci și alcătuesc o stare morală unitară.

In bunătate găsim blândețea. Omul bun este blând, adică are sufletul catifelat. Cine se apropie de un om blând simte o plăcută senzație de căldură și mângâiere, simte o putere binefăcătoare. Blândețea este o comple-

tare firească a dragostei şi rod al acesteia. Mai puţin activă decât dragostea, blândeţea în calmul ei nu este lipsită de putere creatoare ci dimpotrivă. Intr'o lume de protivnicie, blândeţea vine ca un întăritor, ca o înseninare, lacrimă luminată.

Bunătatea, izvorînd din dragoste şi trecând prin blândeţe, se împlineşte în milă şi mângâiere. Mila înseamnă suferinţă la suferinţă, la suferinţa altuia. Mângâierea este acea stare lăuntrică legată de setea de mai bine în în înţelesul luptei pentru alungarea răului şi a durerii, luptă fără frângere şi fără asprime. Mângâierea este o stare creatoare de bine, peste întunerecul care inundă. Mângâierea este un leac al cărui izvor stă în sufletul nostru şi prin care se săvârşeşte un act exterior de binefacere.

Mângâierea este prezentă în bunătate, o alcătueşte parţial. Omul bun simte permanent nevoia de a înlătura durerea care seacă sufletul şi mădularele omului, de a-i curăţa fiinţa de poveri, de a-l face să cunoască bucuria luminii. Omul bun cunoaşte şi trăieşte o stare de permanentă sete de îmbogăţire şi înfrumuseţare a mediului în care a fost sortit să-şi poarte paşii vieţii sale.

Vieaţa este aşa cum o cunoaştem cu toţii: plină de întorsături, de contradicţii, de apăsări şi asperităţi. Vieaţa ne face să sânge-

răm pentrucă este colţuroasă şi cu drumuri întoarse. Acela care trăieşte bunătatea, care simte vibraţia şi căldura ei, are darul de a îndruma şi de a împăca contradicţiile, are darul de a rotunji şi uşura durerile. Omul bun nu numai că nu le aduce la vieaţă, dar firea lui este făcută să le înlăture. *Omul bun modelează vieaţa* după frumuseţea ce a pus-o mâna lui Dumnezeu în inima fiinţei sale. Prin dragostea sa, prin blândeţea, mila şi mângâierea cu care este împodobit, acest om atât de rar printre noi, face să crească în preajma sa numai bucurie şi îndemn.

Cel ce simte frumuseţea şi binefacerile bunătăţii trebue să o aibă în oarecare măsură şi în momentele sale de reculegere nu poate să nu o dorească crescută.

Bunătatea în sinteza ei ca stare morală unitară este plinătate, este depăşire. Aceasta se referă la omenia pe care o cuprinde şi o exprimă. Bunătatea este o floare, este o esenţă a vieţii morale şi semn că suntem rupţi dintr'o lume nepământeană. Bogăţia aceasta de vieaţă interioară se resfrânge firesc ca un rod copt în afară. De aceea bunătatea este un centru luminos de raze. Omul bun răspândeşte în preajma sa o atmosferă de bucurie şi îndemn, o atmosferă de pace.

Omul, aşa cum l-a lăsat Dumnezeu, închide în el frumuseţi nebănuite. Numai să le ştie lucra până ce urâtul nu-l înneacă.

INNOITORII

COPILUL

Odată, într'un sat de munte, la vremea când urzeşte întunerecul, stăteam de vorbă cu un copil cu ochii de mirare. Pe deasupra capetelor noastre o pasăre a bătut din aripi de câteva ori şi s'a pierdut în pădure. După un moment de linişte a urmat întrebarea senină a copilului : de ce sboară pasărea ? Altă dată, privind argintul viu al unei ape ce curgea boltit peste pietrele rotunde ale văii ca prins de o minune, a întrebat : de ce curge apa ?

Ce minune stă în această făptură mică ? Cum de l-a chemat măsura lui către gândurile neliniştitoare ? Ce tainică legătură îl poartă pe culmile vieţii ? Copilul este mai aproape decât noi de firea lucrurilor, mai aproape de Dumnezeu.

Zilele omului vârstnic se scurg într'o formă banală. Feluritele chipuri ale lumii acesteia şi sensul adânc al lucrurilor îi scapă. Omul trăieşte totul în fugă. El nu prinde frumuseţea

și nici lumina adevărului ; cele mai alese rosturi și semne îi scapă. Ii scapă nu pentrucă el ar fi în păcat, ar fi sortit dela început să nu vadă ci pentrucă felul în care își trăiește vieața aci îi închide porțile înțelesului. Cu fiecare zi ce trece omul se îndepărtează de plaiurile bucuriei și ale înțelepciunii. Trufia și dragostea pentru cele trecătoare il fac să coboare cele mai de jos trepte ale condiției umane.

Trăind, lumea înconjurătoare își pierde taina. Sau mai precis, odată cu anii, omul își pierde un simț foarte delicat dar pătrunzător, care il pune în stăpânirea substanțelor ultime ale existenții ; omul în vârstă pierde de cele mai multe ori simțul adâncimilor ; sâmburele dumnezeesc moare în el.

Dimpotrivă, copilul, ființă nouă și neprihănită, necumpărată de ispitele aparențelor înșelătoare, culege pretutindeni urmele minunilor. Când un copil deschide pentru prima oară ochii, întreg universul cu tainele joacă în apele luminate ale ochilor săi.

De aceea Isus iubea atât de mult copiii, de aceea i-a arătat ca pe un simbol al creștinismului, lume nouă care punea preț pe nevinovăție și naivitate îngerească, pe frăgezime și sete de înțeles. „De nu vă faceți la fel cu pruncii nici că veți intra în împărăția cerurilor".

Copilul este o făptură biblică originară. Co-

pilul este o făptură a vieții neîntinate, este o floare deschisă luminii, este nu îndemn la simplitate și frumusețe. In el vorbește frântura de cer dată omului odată cu începutul.

Copilul este un mare dar al vieții noastre aci: aduce cu el inocența, drăgălășenia și bunătatea. Copilul îndulcește vieața noastră atât de amară; făptura sa mică cu aripi la suflet ne dă multe învățăminte. Un scriitor a spus: zâmbetul copilului este pentru mamă ca o rugăciune pentru Dumnezeu. In preajma copilului stărue mereu o atmosferă de lumină și frumusețe.

Când întrebările bat la porțile gândului tău împovărat și cer deslegare, când umbrele amintirilor alunecă pe pereții sufletului și cer o rază de soare, atunci stai de vorbă cu copiii. Aplecat asupra adâncurilor umbli ca străbătut de fiorii unei zări virgine. Prietenii te cred nebun și lumea te arată cu degetul. In rătăcirea ta prin pajiștile unei lumi de dumnezeesc tumult, în setea ta de înțeles și vrajă, te întâlnești doar cu copiii.

Cuvântul tău sună sec pentru cei vârstnici, dar întoarce ca pe o frunză spre soare sufletele copiilor cu ochi de mirare.

FEMEIA

Bărbatul este recunoscut unanim ca fiind superior femeii. Această recunoaştere a lăsat peste ochii noştri o perdea care ne opreşte să vedem ceea ce este esenţial femeii, însuşirile sale de căpetenie.

Cine nu a văzut o femeie aplecându-se ca o mângâiere peste oamenii nimănui? Cine nu a văzut-o mângâind un cap de copil sau săturând un sărac? Femeia este mult mai înţelegătoare de cât bărbatul faţă de tot ceea ce înseamnă vieaţă: ea iubeşte florile, iubeşte păsările şi animalele, iubeşte oamenii.

Femeia are simţul mult mai fin al situaţiilor morale, trăieşte mult mai adânc decât bărbatul încercările interioare ale fiinţei apropiate; ea se transpune în întregime în locul altuia mergând până la depersonalizare. Cugetul ei şi făptura ei surprind mai repede şi simt mai adânc durerile şi bucuriile celor apropiaţi.

Bărbatul e mai închipuit, mai rece, mai cal-

culat şi mai închis decât femeia. Bărbatul e mai trufaş, mai aspru şi mai egoist. Cu aceste însuşiri înţelegem cât de uşor poate deveni tiran.

Marea putere de depăşire, puterea de trăire în altul şi capacitatea ei de recepţie fac din femeie cel mai bun confident în ceasurile grele. O femeie inteligentă şi blândă vine ca o lumină tămăduitoare peste rănile unui suflet încercat.

Femeia este o făptură mai fragedă, mai delicată şi mai simţitoare decât bărbatul. Aci stă superioritatea ei. E drept că bărbatul a întrecut-o în artă, în ştiinţă şi mai ales în politică, dar nu trebue să uităm că ea l-a egalat, dacă nu l-a şi întrecut, în cea mai grea şi mai de sus valoare umană : sfinţenia.

Pentru a fi înţeleasă, femeia trebue văzută în expresiunile caracteristice ale naturii sale. Femeia sportivă, intelectuală sau avocată sunt tot atâtea chipuri întoarse ale firii. Armonia cosmică le refuză.

Supusă unui destin al pasiunii ea, este legată de tot ceea ce îi îmbogăţeşte zilele ; dela cele mai însemnate până la cele mai gratuite lucruri, toate o interesează, o chiamă, o farmecă. Dorinţa puternică şi continuu împrospătată de a-şi îmbogăţi vieaţa şi totodată nevoia de dăruie desinteresată fac din femeie o fiinţă în permanentă vibraţie şi îndemn.

Femeia însufleţeşte totul, învălue lucrurile

cu cântec şi caută fără încetare firele ascunse ale ţesăturii vieţii. Secretul său aci stă : în legătura permanentă cu izvoarele vieţii. Fiinţă încă netulburată de erorile intelectualismului, ea are mai adânc simţul just al fiecărei situaţii sau lucru, are mai sigură intuiţia lucrurilor neschimbătoare. Cum altfel s'ar explica plinătatea şi focul rugăciunilor sale ? Cum s'ar explica plânsul luminat de razele bucuriei ce-i străbat adesea chipul ?

Orice ar face, femeia nu se joacă ; ea se mişcă direct şi viu, suferă şi se bucură plin. Femeia cunoaşte adevăratele flori nemuritoare ale vieţii. Buzele ei deosebesc aromele de uscăciune. De aceea pasul îi este sigur atunci când e vorba să pornească pe drumul rodniciilor sale.

Femeia, femeia adevărată, nu trebue căutată în laborator şi nici în salon, ci în cămin şi în pajişti. Iubită, soţie, mamă sau soră, femeia apare în vieaţa noastră ca un îndemn la dragoste şi milă. Dincolo de rătăcirile cetăţii moderne o găsim frumoasă şi mângâietoare, sensibilă tuturor semnelor curate şi înălţătoare.

POETUL

Unii oameni cred că este adevărat numai ceea ce ating simţurile lor. Dincolo totul e „poesie". Se feresc să cadă în apele nemărginite ale cerului pentru a nu fi nevoiţi să suporte decepţii.

Sunt oameni pe care niciodată nu îi atrage necuprinsul lumii şi tainele vieţii, nu-i încântă o armonie interioară sau o idee pură.

Aceştia se socotesc oameni „realişti".

Sunt oameni poeţi şi oameni „realişti". Cei din a doua categorie ii dispreţuesc pe cei dintâi. Credem că dispreţul vine din incapacitate.

A fi dăruit cu o structură poetică nu este o infirmitate cum se crede, ci dimpotrivă este o însuşire aleasă. Omul poet este un idealist, un creator de valori noui pe care în realitate nu le-a aflat încă. Pentru ca noi să putem progresa, să putem merge către un mai bine,

trebue să anticipăm acest viitor într'o viziune superioară de vieaţă. Numai trăind această viziune intens o putem traduce în faptă ; o realitate dacă nu este, poate să fie.

In acest fel poetul este adevăratul creator şi deschizător de drumuri. Cugetul său străbate distanţe în necunoscut, luminează căile şi face posibilă fapta. Cei ce dispreţuesc evadarea din ceea ce este de fapt, nu cunosc frumuseţea şi nici putinţa unui viitor mai bun, pentrucă nu cunosc creaţia. Ei suferă de o miopie pronunţată pe care o numesc „realism". Această poziţie înseamnă stagnare şi moarte.

Neamul omenesc datorează totul acestor poeţi care i-au îmbogăţit vieaţa şi i-au făcut-o mai luminată. In arte, în ştiinţă, în teologie, în politică, poeţii s'au exprimat şi au dus omenirea de mână în zări tot mai limpezi.

„Realiştii" spun în faţa unei murdării : aşa e vieaţa. Poeţii răspund : nu este aşa pentrucă poate fi altfel. Primii trăiesc într'o zodie animală şi rămân în ea pentrucă le este îndeajuns, iar ceilalţi trăiesc înaripat şi vor o lume mai frumoasă, mai curată, mai cerească şi o vieaţă descătuşată cât mai mult de poverile păcatului originar.

Numai un suflet meschin, un suflet miop poate să fie veşnic mulţumit de această realitate care ne înconjoară zilnic. Un suflet mare, un suflet de largi orizonturi este continuu nemulţumit de lumea aceasta a „realului" banal

şi caută cu preţul unei dureri covârşitoare să smulgă urâtului real, care nu e mai puţin real dacă este preschimbat şi ridicat cu o treaptă mai sus.

De aceea poeţii sunt atât de „neserioşi" şi de „nebuni", pentrucă sunt creatori şi înnoitori.

Poeţii sunt oameni orientaţi mereu spre viitor. Setea lor de mai bine şi mai frumos îi face să trăiască viu toate anticipaţiile şi chipurile lor pe care le doresc aevea. Ei sunt oamenii minunilor pentrucă au credinţa în minune. Realul omului lipsit de daruri înnoitoare este un real sec, măcinat şi murdar. Realul poeţilor este un viitor mai bun în prezent, arzător de frumos şi plin.

Poeţii scormonesc adâncul şi scot numai piatra preţioasă; sfredelesc viitorul şi-l fac prezent, îl fac un prezent bogat, pur, înviorat de florile frumuseţii ultime, înviorat de chipul şi lumina lui Dumnezeu pe care şi-l ştiu apropia. Ei sunt aceea care alături de profeţi deschid drumuri noui şi fac din vieaţa noastră o mândrie de eroism al suferinţei şi un fermecător câmp al rodului muncit cu geniu şi sudoare.

Copiii, femeile şi poeţii sunt o familie de spirit. Biruinţa lor luminează pământul acesta înnegrit de atâta ură şi decădere.

SFÂNTUL

Omul având o îndoită natură nu merge întotdeauna pe calea care urcă. Dimpotrivă calea care coboară fiind mult mai uşoară este mai la îndemână şi deci mult mai bătută. De aci a venit credinţa că aşa e firesc, că aşa trebue să fie. Natura omului a fost pecetluită cu semnele păcatului.

Din această rătăcire, din această neputinţă şi uitare omul poate fi scos prin exemplul sfinţeniei. Mult mai preţuit şi urmat în trecut, mult mai nesocotit şi îndepărtat astăzi, sfântul este cel mai mare înnoitor de suflete şi vremuri.

Sfântul trezeşte conştiinţa la o vieaţă nouă, la o altă vieaţă decât aceea a deprinderilor noastre zilnice, sfântul deschide o cale de ascensiune, nebănuită şi totuşi atât de umană, făpturii acesteia uitată în propria sa rătăcire,

ademenită de chemările ascunse ale unui pământ încă nebiruit.

Sfinţenia este o mustrare permanentă adusă inclinărilor decadente ale omului. Sfinţenia fixează un punct luminos, cel mai înalt pe cerul spiritualităţii noastre, prin care preţul vieţii de aci se măreşte. Apropierea de el ne face să încercăm cele mai bogate experienţe şi mai pure frumuseţi.

Sfântul este omul pentru care sens înseamnă trăirea conştientă şi voluntară a unei realităţi permanente şi desăvârşite ; sfântul este omul dăruit lui Dumnezeu. De aceea treapta cea mai de sus a omeniei este sfinţenia ; e locul din care omul nu-şi mai poate dori mai mult.

In acest fel sfântul, pare că urăşte şi neagă tot ce aparţine lumii acesteia. E numai o aparenţă înşelătoare. Sfinţenia nu înlătură lumea aceasta întrucât ea este ceva făcut, ci numai urâtul din ea, elementul negativ adus prin păcat. Sfântul iubeşte lumea aceasta întrucât este creaţie divină şi participă la divinitate. Sfinţenia desprinde omul de lumea noastră dar numai în ce are ea trecător, supus morţii.

Sfântul trăieşte *aci* permanenţele ; el luptă şi birue lutul din om, îl birue în gândul şi fapta sa înălţându-se până în sferele pure ale unei lumi suprapământene.

Sfântul se defineşte prin cuprinsul său de-

vieață, prin participarea la divinitate. Pentru a ajunge aci este nevoie de o inițiere și de o practică proprie. Sfințenia cere în adevăr aplecarea lui Dumnezeu asupra creaturii sale în ființa căreia produce schimbări, dar totodată cere din partea omului o sforțare continuă către această împlinire spirituală. Sfințenia înseamnă eroism, înseamnă știință experimentată și disciplină a tuturor virtuților.

Sfințenia nu se cucerește printr'o trăire nefirească, nedefinită, lipsită de disciplină, și dimpotrivă ea presupune o mare disciplină, atât de mare încât am putea-o numi cea mai riguroasă. Ascensiunea prin asceză, rugăciune și rupere de tot ceea ce îți aparține ca făptură pământeană, ascensiunea prin participarea la realitatea divină, nu se poate îndeplini decât prin cea mai aspră și mai strânsă disciplină spirituală.

Sfințenia este semnul originarelor puteri și frumuseți în om. Acolo unde apare sfântul apare și omul nou, omul adevărat. Nu putem crede că lumea aceasta poate deveni o lume de sfinți dar credem că sfântul este unul din înnoitorii ei, cel mai mare și esențial, credem că prezența unui astfel de exemplar uman între noi este o binefacere dumnezeească.

SENSUL VIEȚII NOASTRE

SENSUL VIEŢII NOASTRE

Adesea ne întrebăm dacă are vreun sens vieaţa şi dacă merită să fie trăită. Desigur sunt atâtea lucruri neplăcute, legate de existenţa noastră aci. Le întâlnim zilnic ca pe obstacole şi încercări de neînlăturat. Răul este pretutindeni prezent.

Totuşi avem motive să ne şi bucurăm. Vieaţa ne dărue o seamă de frumuseţi pe care dacă le ştim culege, ne încântăm fiinţa, învingem urâtul şi poverile.

Iată zorile se arată, cântecul luminii şi al păsărilor începe, apele aleargă scânteind, musteşte vieaţa în tot locul. Omul bun munceşte şi se roagă. Cine a văzut un răsărit de soare în Piatra Craiului, vrea să trăiască, descopere sensul vieţii. Doamne, şi când se lasă noaptea, noaptea de basm alui August ; cântă tainele prin frunziş şi plânge luna o dragoste neîmpărtăşită.

Câtă frumuseţe e în lumea aceasta ! Păcat că omul de azi nu mai are timp s'o vadă...

Cum să nu merite vieaţa s'o trăieşti, cum să n'aibă sens, dacă există florile? Iată rodul câmpului şi al pomilor, iată copiii. Câte făpturi atâtea minuni, atâtea îndemnuri. Cine nu a iubit o floare, o fată, un copil, un răsărit de soare sau un amurg, cine n'a înţeles cântecul trist al apelor nestatornice şi n'a cunoscut bucuria propriilor sale depăşiri, nu găseşte sens vieţii, nici nu merită s'o trăiască.

Este în puterea noastră de a descoperi vieaţa şi sensul ei. Este în puterea noastră de a alege. Este în puterea noastră de a împodobi sufletul şi a ne bucura. De ce atunci să dezertăm? Să luptăm şi să fim sinceri: vălul urât dispare şi bucuriile mari nasc. Vieaţa merită trăită pentrucă are bucurii, are lumină. Cu o condiţie însă: să nu o trăim periferic; să o trăim în adâncime, în esenţă.

Vieaţa nu este ceva abstract, produs al minţii noastre; ea este ceva concret, este o realitate. Vieaţa există în cosmos. Vieaţa este tendinţă, este creaţie, este armonie. Vieaţa este schimbare şi totuşi permanenţă.

Raţiunea nu poate să o cuprindă; nu poate pentrucă ea este în vieaţă. Raţiunea fragmentează, distruge vieaţa. Vieaţa cuprinde raţiunea.

Sfera vieţii e mai mare decât a raţiunii. Când spunem vieaţă afirmăm toate elementele şi însuşirile existenţii adică: realitatea, echi-

libru şi armonie ; raţiune, libertate şi creaţie.

Fiinţa noastră trebue să se aplece asupra vieţii. Aşa se împlineşte.

Pentru a trăi şi a cuprinde înţelesul a tot ce este trebue să avem simţul şi sensul vieţii. Aci stă o taină a lumii : ce este viu străjue existenţa, fiindcă şi ceea ce credem că e mort de cele mai multe ori este tot viu.

Vieaţa este taină nepătrunsă. De aceea ea nu se analizează, nu se exprimă în vorbe ci se trăieşte pur şi simplu. Acela care trăieşte cu adevărat, ştie ce este vieaţa.

Să învăţăm a cunoaşte. Cunoaştere înseamnă cuprinderea întregului, deodată, înseamnă experienţa nemijlocită. A cunoaşte înseamnă a fi în vieaţă în înţeles metafizic nu biologic.

Vieaţa este continuitate, val infinit. De aceea numai acela o poate cunoaşte care îi simte întregul. Adevăratul om este o fiinţă cosmică ; experienţa lui trebue să aibă această dimensiune.

Tendinţa omului este de a se regăsi, adică de a se situa just şi a se întregi. Aceasta înseamnă năzuinţă spre desăvârşire.

Vieaţa omului are un sens propriu. Vieaţa este prisos, este întrecere de sine. Vieaţa înseamnă sforţare peste ceea ce este dat, peste actual ; omul amplifică prezentul pentru un alt prezent viitor.

Vieaţa nu poate fi înţeleasă fără schimbare. Numai ce e mort nu se schimbă în lumea noastră. E aci un conţinut trist al condiţiei umane, dar nu mai puţin mântuitor.

Fenomenul vieţii este orientat în înţelesul că nu este o forţă oarbă, fără lumină, fără cale. Schimbările ei au anume sens, un anume curs, care merge către perfecţiune. Aci stă bucuria vieţii : în această tendinţă a sa de a se întrece pe sine însăşi spre creste tot mai înalte, tot mai însorite.

Vieaţa noastră cuprinde urâtul, imperfectul dar sensul ei este de a ucide aceste stări, nu de a le cultiva, de a le depăşi către stări şi farmec superioare până ce ajunge în împărăţia frumuseţii. Prezenţa urâtului şi a infirmului în vieaţa noastră este durere, este plâns. Prezenţa aceasta nu este fatală vieţii în sensul că nu o învinge, nu o reduce la moarte ci dimpotrivă o îndeamnă mereu către cucerirea adevărului, a frumuseţii pure.

Sensul vieţii este dinamic nu în înţeles de mişcare ci în înţeles de mişcare creatoare, adică pas inventiv pornind din sâmbure dar nu fiind asemenea lui. Vieaţa îşi creiază forme cu totul noui. Acesta este sensul vieţii : nu sbucium zadarnic ci putere creatoare către expresii superioare.

Vieaţa omului înseamnă creştere, rodnicie.

Omul când nu e pervertit este un izvor

nesecat de lumină, de îndemn spre bine şi frumuseţe. Omul este o expresie ultimă a vieţii prin care existenţa însăşi progresează.

Vieaţa omului este o luptă pentru prinderea şi fixarea elementelor neschimbătoare ; este o încercare continuă de a face să domine eternitatea din el. Vieaţa noastră este o creştere continuă, o depăşire. Prezenţa suferinţei nu înseamnă altceva decât această continuă creaţie pe care o cuprinde şi care transfigurează totul.

Sensul vieţii este în a cultiva conţinutul positiv a tot ce există în noi şi dincolo de noi. Omul este o existenţă care îşi poartă frumuseţile cu luptă. De aceea vieaţa sa este atât de frumoasă şi atât de dramatică.

CUPRINSUL

INTRODUCERE

PARTEA I

PARTEA II

INCHEERE

INSTITUTUL DE
ARTE GRAFICE
„CUGETAREA"
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS
BUCUREȘTI, IV
STR. POPA NAN 21

CUGETAREA — GEORGESCU DELAFRA[S]

AUTORI ROMÂNI

Lucian Predescu	**Enciclopedia Cugetarea**
Gabriel Bălănescu	Avram Iancu
Traian Brăileanu	Teoria Comunităţii Omeneşti
Gh. Buznea	Povestea lui [Eminescu]
M. Celarianu	Diamantul verde
G. Ciprian	Capul de răţoi
Paul Constant	Iancu Jianu
Arm. Constantinescu	Cer şi destin
Nichifor Crainic	Puncte card. în haos
—	Ortodoxie şi Etnocraţie
—	Nostalgia Paradisului
—	Ţara de peste veac
A. C. Cuza	Indrumări de politică externă
Ovid Densuşianu	Stăpânul
—	Furtuna
Sterie Diamandi	Eroii revoluţiei ruse
Ilariu Dobridor	Cum au disolvat evreii cultura europeană
Victor Eftimiu	Focuri pe Bărăgan
Mircea Eliade	India
—	Şantier
—	Maitreyi
M. Eminescu	Poezii postume
	Opera politică
Coca Farago	Vulturul albastru
P. Georgescu-Delafras	Tari şi slabi
—	Cum am cucerit vieaţa
—	Intărirea şi ridicarea neamului
—	Problema evreească
George Gregorian	Două fete dintr'un neam
Col. Grigoriu Mihail	Fenomenul Hitler
N. I. Herescu	Caete Clasice
Ion Iovescu	O daravelă de proces
B. Jordan	Invăţătorii
—	Caragiale
Al. Lascarov-Moldovanu	Mamina
	Andrei Pătraşcu
—	Tătunu
—	Drumuri...
—	Cruce şi naţionalism
—	Biserica năruită
—	De vorbă cu sătenii...
—	Furnica
—	Alte flori creştine
C. Loghin	Istoria Literaturii Române
C. Manolache	Iulia Haşdeu
—	Petru Cercel
I. D. Marin	Pedagogia lui Creangă
Ilie I. Mirea	Invenţiuni şi descoperiri
Theodor Martaş	D'Annunzio
—	Doi aşi ai aviaţiei
S. Mehedinţi	Poporul
—	Şcoala Muncii
—	Trilogii
—	Creştinismul românesc
Emilia Milicescu	Delavrancea
Petre Mihail	Germania de azi
G. Niculescu-Basu	Amintiri
I. Gr. Oprişan	Vaduri şi bulboane
Victor Ion Popa	Velerim şi Veler Doamne
Corneliu Popp	Eu şi statuia mea
Cezar Petrescu	Scrisorile unui ră[zeş]
—	Oraş patriarhal
—	Fram
—	1907, vol. I şi vol
Marta Rădulescu-Moga	Clasa VII A
—	Streina
Neagu Rădulescu	Turnul Babel
Liviu Rebreanu	Crăişorul Horia
—	Ciuleandra
Mihail Sadoveanu	Istorisiri vânătoare[şti]
George Scriosteanu	Vedenii din Moara Părăsită
Zaharia Stancu	Iarba fiarelor
Damian Stănoiu	O partidă de poker
—	Căsătorie de probă
Sandu Teleajen	Turnuri în apă
—	Legiunea de onoare

NOUA COLECŢIE DELAFRAS

Alice Gabrielescu	Lumina care nu se stinge
Paul Doumer	Cartea copiilor mei
Eugenia Makata	Jupâniţa Ruxandra
Mihail Negru	Cămaşa fericitului
Al. Olinescu	Milionul lui Prichindel
S. Smiles	Ajută-te singur !...
—	Fii om de caracter !...
Mark Twain	Prinţ şi cerşetor
Oscar Wilde	Casa cu rodii
Cardinal Wiseman	Fabiola
B. de Saint-Pierre	Paul şi Virginia
Sir John Lübbock	Fericirea de a trăi
Oliver Goldsmith	Preotul din Wakefield

AUTORI STRĂINI

A. Beltramelli	Mussolini
Cervantes	Don Quijote, 2 vol.
Alba de Cèspedes	Nimeni nu se mai întoarce
Charles Dickens	Pickwick, 2 vol.
F. M. Dostoievski	Crimă şi Pedeapsă
A. Dumas	Cei trei muşchetari
—	După douăzeci de ani
—	Regina Margot
F.-W. Foerster	Şcoala şi Caracterul
Homer	Odisea
Victor Hugo	Notre Dame de Paris
—	Mizerabilii, 4 vol.
Gavard-Périer	Livingston
Benito Mussolini	Jurnal din război
Giovanni Papini	Vieaţa lui Isus
—	Martorii Patimilor
Plutarc	Alexandru şi Cezar
H. Sienkievicz	Quo Vadis
—	Prin foc şi sabie
—	Potopul
W. M. Thackeray	Bâlciul deşertăciunilor
Karl Tschuppik	Maria Tereza
Emile Zola	Bestia umană
Mark Twain	Tom Sawyer
Iosef M. Wehner	Struensee

PREŢUL LEI 50.—

ERNEST BERNEA — ÎNDEMN LA SIMPL[ITATE]